

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN FELSEFİ YAKLAŞIMLARINA DÖNÜK BİR
İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEMRA BİLGİN

TEZ YÖNETİCİSİ

Yrd.Doç. Dr. Ali Osman ENGİN

KARS- 2007

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	V-VI
ABSTRACT.....	VII-VIII
ÖNSÖZ.....	IX
TABLO VE ŞEKİL LİSTESİ.....	X-XI
GİRİŞ.....	1-3

I.BÖLÜM

1.EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

1.1.EĞİTİM FELSEFELERİNE TEMEL OLUŞTURAN BAŞLICA FELSEFELER

1.1.1.İdealizm.....	4-5
1.1.2.Realizm.....	6-7
1.1.3.Existansiyalizm.....	8-9
1.1.4.Pragmatizm.....	10-11

1.2.BAŞLICA EĞİTİM FELSEFELERİ

1.2.1.Daimicilik.....	12-13
1.2.2.Esasicilik.....	14-15
1.2.3.İlerlemecilik.....	16-17
1.2.4.Yeniden Kurmacılık.....	18-19

II. BÖLÜM

1.EĞİTİMDE FELSEFEDEN YARARLANMA

1.1.HEDEFLER OLUŞTURULURKEN FELSEFEDEN YARARLANMA.....	20-21
1.2.İÇERİĞİN BELİRLENMESİNDE FELSEFEDEN YARARLANMA.....	22
1.3.EĞİTİM DURUMLARI OLUŞTURULURKEN FELSEFEDEN YARARLANMA.....	23-24
1.4.DEĞERLENDİRME AŞAMASINDA FELSEFEDEN YARARLANMA.....	25
2.FELSEFENİ EĞİTİME KATKILARI.....	26-27

III.BÖLÜM

1.MATERYAL VE YÖNTEM.....	28-30
1.1. Problem Cümlesi.....	28
1.1.1. Alt Problemler.....	28
1.2. Araştırmanın Amacı.....	28
1.3. Araştırmanın Önemi.....	28
1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	28-29
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	29
1.6. Araştırmanın Varsayımları.....	29
1.7. Araştırmanın Yöntemi.....	29
1.7.1. Araştırma Modeli.....	29-30
1.7.2. Veri Toplama Aracı.....	30
1.7.3. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması.....	30
1.7.4. Verilerin Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi.....	30

IV. BÖLÜM

1.ÖĞRETMENLERİN FELSEFİ TERCİHLERİNİN YAPILAN ANKETLERE GÖRE GRAFİKLENDİRİLMESİ.....	31-55
1.1.Felsefi Tercihlerinde Ayırt Edici Olmayan Öğretmenler.....	31-36
1.2.Felsefi Tercihlerinde Katı Tutum Benimseyen Öğretmenler.....	37-40
1.3.Birden Fazla Felsefi Tercihi Benimseyen Öğretmenler.....	41-44
1.4.Felsefi Tercihlerinde Kararsız Ve Aykırı Olan Öğretmenler.....	45-48
1.5.Seçmeci Felsefeyi Benimseyen Yada Kendine Özgü Bir Felsefe Geliştiren Öğretmenler	49-55
2.ANKET SONUÇLARINA GÖRE ÖĞRETMENLERİN FELSEFİ TERCİHLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	
2.1.Daimici Felsefe'ye İlişkin Bulgular.....	56-57
2.2.İdealist Felsefe'ye İlişkin Bulgular.....	58-59
2.3.Realist Felsefe'ye İlişkin Bulgular.....	60-61
2.4.Deneyci Felsefe'ye İlişkin Bulgular.....	62-63
2.5.Varoluşçu Felsefe'ye İlişkin Bulgular.....	64-65
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66-67
KAYNAKLAR.....	68-69
EKLER.....	70-71
ÖZGEÇMİŞ	72

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN FELSEFİ YAKLAŞIMLARINA DÖNÜK BİR
İNCELEME
Semra BİLGİN

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ENGİN

2007,83 sayfa

Bu çalışmada Ardahan ilinden seçilen beş ortaöğretim kurumunda uygulanan anket sonuçlarına göre öğretmenlerin eğitime ilişkin felsefi yaklaşımları ölçülmeye çalışılmıştır. Anket sadece öğretmenlere uygulanmış, öğrencilerin bireysel görüşleri de alınmıştır.

Anket beş felsefi yaklaşıma ilişkin toplam kırk sorudan oluşmaktadır. Bu felsefi yaklaşımlar: daimicilik, idealizm, realizm, deneycilik ve varoluşçuluktur. Anket içerisinde her bir yaklaşıma ilişkin sekiz önerme bulunmaktadır ve bu önermeler öğretmenler tarafından birden beşe kadar puanlanmıştır.

Anket iki şekilde değerlendirilmiştir. Birinci durumda belirlenen beş kritere göre öğretmen yaklaşımları ölçülmeye çalışılmış, ikinci durumda da yukarıdaki felsefi yaklaşımlara ilişkin genel bulgular ortaya konmaya çalışılmıştır. Birinci durumda belirlenen beş kriter şöyledir:

- Felsefi tercihleri ayırt etmede yetersiz öğretmenler
- Felsefi tercihlerinde katı tutum benimseyen öğretmenler
- Birden fazla felsefi tercihi benimseyen öğretmenler
- Felsefi tercihlerinde kararsız veya aykırı olan öğretmenler
- Seçmeci felsefeyi benimseyen ya da kendine özgü bir felsefe geliştiren öğretmenler

Anketten elde edilen sonuçlara göre bu kriterlere ilişkin çizgi grafikleri oluşturulmuş ve öğretmenlerin çizgi grafiklerine ilişkin örnekler tez içerisinde sunulmuştur. Daha sonra elde edilen sonuçların genel yüzdeler dilimleri oluşturulmuştur. Kırk üç öğretmene uygulanan anketin sonucunda elde edilen yüzdeler dilimler ve öğretmenlerin sayısal dağılımı şöyledir:

- Felsefi tercihleri ayırt etmede yetersiz öğretmenler: 9 kişi, yüzdeler dilim %21
- Felsefi tercihlerinde katı tutum benimseyen öğretmenler:10 kişi, yüzdeler dilim %23
- Birden fazla felsefi tercihi benimseyen öğretmenler : 11 kişi, yüzdeler dilim%25
- Felsefi tercihinde kararsız veya aykırı olan öğretmenler: 8 kişi, yüzdeler dilimi % 19
- Seçmeci felsefeyi benimseyen yada kendine özgü bir felsefe geliştiren öğretmenler: 5 kişi, yüzdeler dilimi % 12

Değerlendirmenin ikinci bölümünde ise öğretmenlerin anketlere verdiği değerlerin felsefi yaklaşımlar bazında tabloları oluşturulmuş ve her önermeye verilen puan değerleri, bu puanları veren öğretmenlerin sayıları ve aritmetik ortalamalar hesaplanmıştır. Daha sonra da her felsefi yaklaşıma ilişkin genel toplamlar ve ortalama değerler ortaya konmaya çalışılmıştır. Buna göre öğretmenlerin felsefi yaklaşımlara verdiği değerlerin aritmetik ortalamaları şöyledir: daimicilik 3.86, idealizm 3.48, realizm 4.03, deneycilik 3.76,

varoluşçuluk 3.07 . Değerlere bakıldığında öğretmenlerin realist ilkeleri en fazla, varoluşçu ilkeleri en düşük düzeyde benimsedikleri söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Daimicilik, idealizm, realizm, deneycilik, varoluşçuluk, felsefi tercihler, felsefi yaklaşımlar.

ABSTRACT
MASTER DISSERTATION
A RESEARCH OF PHILOSOPHICAL APPROACHES OF MAJOR TEACHER'S
Semra BİLGİN

Supervisor: Assistant Professor Dr. Ali Osman ENGİN

2007, 83 page

In this research it has been studied to major teacher's, chosen from the five secondary school in Ardahan, philosophical approaches about education according to the result of the questionnaire applied to them. The questionnaire has not only been applied to the teachers but also to the students.

The questionnaire consist of 40 questions related to the philosophical approaches. This philosophical approaches are; prennialism, idealism, realism, experimentalism and existentialism. In this research theme are eight proposals about each philosophical approach and these proposals have been scored from one to five by the teachers.

The questionnaire has been evaluated in two ways. In the first situation the teachers' approaches have been tried to be meajured according to the five defined criterias, in the second situation it has been tried to find out the general data dealing with the teachers' approaches.

The five criterias defined during the first situation are:

- The disable teachers to distinguish the philosophical preferences.
- The teachers who are very strided on their philosophical preferences.
- The teachers who accept more than on philosophical preference.
- The teachers who aren't having decission to prefer philosophical preference or having contrary preferences.
- The teachers who are having their own philosophy or preferring a philosophy being choosen.

According the result of the inquiry, line graphics related to these criterion have been taken from. And the samples about teachers line graphics have been presented in this thesis. Then, the percentage slides of the results have been taken form.

In the result of the inquiry which has been applied with the forthy three teachers, the percentage slide and numeral dispersion of the teachers have been state below.

- The disable teachers to distinguish the philosophical preferences 9 person, percentage % 21

- The teachers who are very strided on their philosophical preference 10 person, percentage % 23

-The teachers who accept more than on philosophical preference: 11 person, percentage % 25

- The teachers who aren't having decision to prefer philosophical preference or having contrary preference: 8 persons, percentage % 19

- The teachers who are having their own philosophy or preferring a philosophy being choosen: 5 person, percentage % 12

In the second part of the evaluation, the line graphics have been drawn, in the base of the philosophic approaches the values which have been given by the teashers, and the score which is given every propositions the teachers numerol who give these scores and arithmetic average have been calculated. After that the general totals and average values related to every philosophic approaches have been tried to bring up.

According to the result, the arithmetic average of the values on philosophic approach which have open given by the teachers; perennialism: 3.86, idealism: 3.48, realism: 4.03, experimentalism: 3.76, existentialism: 3.09. According to the results; it can be seen the teachers adopt realist principle most, existentialism principle.

The key words: perennialism, idealism, realism, experimentalism, existentialism, philosophic preferences, philosophic approaches.

ÖNSÖZ

Bu çalışma, branş öğretmenlerinin eğitim ortamında felsefeden yararlanıp yararlanmadıklarını ve felsefi tercihlerinin ne yönde olduğunu araştırmaya dönük bir incelemedir. Eğitimin felsefi temelleri, başlıca eğitim felsefeleri, eğitim öğretim faaliyeti boyunca felsefeden nasıl yararlandığı ve branş öğretmenlerinin felsefi yaklaşımları çalışmanın ana unsurlarını teşkil etmektedir. Çalışmanın en önemli kısmı branş öğretmenlerinin eğitim ortamına yönelik felsefi yaklaşımlarının ele alınıp incelendiği üçüncü bölümdür.

Bu çalışmanın amacı; eğitimin uzak hedeflerinin belirlenmesinde etkin faktör olan felsefi temellerin eğitimin uygulayıcısı olan öğretmenler tarafından bilinip bilinmediğinin, biliniyorsa ne kadar uygulandığının ve uygulanan felsefi temelin, eğitim sisteminin dayandığı felsefeyle uyuşup uyuşmadığının ortaya konmasıdır. Öğretmenler eğitim sürecinin en etkili faktörlerindedir. Bu anlamda iyi eğitilememiş bir öğretmenin öğrencileri de istenen düzeyde eğitmesi beklenemez. Yine eğitimde amaç belirlenen hedeflere ulaşmaktır. Ancak öğretmen bu hedefler hakkında yeterince bilgi sahibi değilse, hedeflere ulaşmak zorlaşacaktır. İşte bu yüzden öğretmenin felsefi birikimi ve felsefi yaklaşımı eğitim açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle bu çalışmanın öğretmenlerin felsefe eğitimi almasının ve eğitim felsefeleri hakkında bilinçlendirilmesinin gerekliliği konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Tezin hazırlanması aşamasında önemli katkıları olan danışman hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ENGİN'e, tezin hazırlanması ve yazılması aşamalarında beni şevklendiren, desteğini esirgemeyen sevgili eşim Fatih BİLGİN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Kars, 2007

Semra BİLGİN

TABLO VE ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa no:

1. Felsefi tercihleri ayırt etmede yetersiz öğretmenlere ilişkin grafikler:
 - Şekil 1-1: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni.....29
 - Şekil 1-2: Biyoloji Öğretmeni.....30
 - Şekil 1-3:Tarih Öğretmeni.....31
 - Şekil 1-4:Matematik Öğretmeni.....32
 - Şekil 1-5: Coğrafya Öğretmeni.....33
2. Felsefi tercihlerinde katı tutum benimseyen öğretmenlere ilişkin grafikler:
 - Şekil 2-1: Felsefe Grubu Öğretmeni.....34
 - Şekil 2-2: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.....35
 - Şekil 2-3: Turizm Grubu Öğretmeni.....35
 - Şekil 2-4: Matematik Öğretmeni.....36
 - Şekil 2-5: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.....37
3. Birden fazla felsefi tercihi benimseyen öğretmenler:
 - Şekil 3-1:Muhasebe Grubu Öğretmeni.....38
 - Şekil 3-2: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.....39
 - Şekil 3-3: İngilizce Öğretmeni.....40
 - Şekil 3-4: İngilizce Öğretmeni.....40
 - Şekil 3-5: Fizik Öğretmeni.....41
4. Felsefi tercihlerinde kararsız ve aykırı olan öğretmenler:
 - Şekil 4-1:İngilizce Öğretmeni.....42
 - Şekil 4-2: Felsefe Grubu Öğretmeni.....43
 - Şekil 4-3: Muhasebe Grubu Öğretmeni.....44
 - Şekil 4-4: Meslek Dersleri Öğretmeni.....44
 - Şekil 4-5: Bilgisayar Öğretmeni.....45
5. Seçmeci felsefeyi benimseyen yada kendi felsefesini oluşturma eğiliminde olan öğretmenlere ilişkin grafikler:
 - Şekil 5-1:Almanca Öğretmeni.....46
 - Şekil 5-2: Coğrafya Öğretmeni.....47
 - Şekil 5-3: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.....48
 - Şekil 5-4: Tarih Öğretmeni.....49
 - Şekil 5-5: Muhasebe Grubu Öğretmeni.....50

Şekil 6: Öğretmenlerin felsefi kriterlere göre sayısal dağılımını gösteren grafik örneği..	51
Tablo 1: Daimici Felsefeye İlişkin Bulgular.....	53
Tablo 2: İdealist Felsefeye İlişkin Bulgular.....	55
Tablo 3: Realist Felsefeye İlişkin Bulgular.....	57
Tablo 4: Deneyci Felsefeye İlişkin Bulgular.....	59
Tablo 5: Varoluşçu Felsefeye İlişkin Bulgular.....	61

GİRİŞ

1. Çalışmanın Tanımı, Amacı ve Önemi

“Branş Öğretmenlerinin Felsefi Yaklaşımlarına Yönelik Bir İnceleme” adıyla sunulan bu çalışma, branş öğretmenlerinin eğitim- öğretim ortamını düzenlerken kullandığı yöntemlerde, dersi işleyiş tarzında, içeriğin ve müfredat programının belirlenmesi ve aktarımında felsefi yaklaşımlardan hangisini daha çok kullandıklarını belirlemeye dönüktür.

Çalışmanın amacı; öğretmenlerin eğitimin felsefi temellerini oluşturan idealizm, realizm, deneycilik, varoluşçuluk ve eğitim felsefesi olan daimiciliği ne kadar bildiklerini ve eğitimde ne kadar kullandıklarını ortaya koyarak, öğretmenlerin felsefi birikimlerinin eğitim açısından önemini ortaya koymaktır.

Çalışmada yöntem olarak anket çalışması yapılmış, anket sonuçları bu ankete katılan öğretmenlerle paylaşılmış ve öğretmenler felsefi tercihleri konusunda bilgilendirilmiştir. İlginç olan öğretmenlerin birçoğunun kullandıkları felsefi yaklaşımı bilinçli olarak kullanmadıklarının ortaya çıkmasıdır. Örneğin idealist yaklaşımı benimseyen bir öğretmene bu tavrı neden benimsediği sorulduğunda, öğretmen kendisinin idealist olmadığını iddia etmiştir.

Çalışma öğretmenlerin az da olsa bilinçlendirilmesi ve sürekli göz ardı edilme eğiliminde olunan felsefenin eğitimdeki rolünün vurgulanması anlamında önemlidir.

2. Konu İle İlgili Araştırmalar

Eğitim felsefelerine ve eğitimin felsefi temellerine ilişkin çok sayıda kitap ve makale örnekleri bulunmakla beraber, bunlar genellikle eğitimin genel yada uzak hedeflerini belirlemeleri açısından ele alınmıştır. Prof. Dr. Veysel Sönmez’in ‘Eğitim Felsefesi’ adlı kitabında, eğitim felsefelerinin eğitim sürecinde hedeflerin belirlenmesinden değerlendirme aşamasına kadar kullanımına dönük betimlemelere yer verilmiştir. Yine Özcan Demirel’in ‘Eğitimde Program Geliştirme’ adlı kitabında da eğitim felsefelerine değinilmiştir. Benzer addaki birçok kitapta bu konular yer almaktadır. Ancak bunlar genellikle teorik açıklamalar düzeyinde kalmış, uygulamaya dönük ele alınmamıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin felsefi eğilimlerine dönük bir uygulama, 1993 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde birkaç üniversitede sınıf öğretmenliği son sınıf öğrencilerine dönük olarak Wiles ve Bondi tarafından yapılmıştır. Bu araştırmanın Türkiye’deki uygulaması da yine sınıf öğretmenliği son sınıf öğrencilerine dönük olarak, Cumhuriyet Üniversitesi’nde Ahmet Çoban tarafından yazılan, Cumhuriyet Üniversitesi

Sosyal Bilimler Dergisi'nin Aralık 2002 sayısında yayınlanan makalede yer almıştır. Ancak şüana kadar ortaöğretim kurumlarında görev yapan branş öğretmenlerine dönük böyle bir araştırmanın yapılmadığı saptanmıştır.

3. Araştırmanın Kapsamı

“Branş Öğretmenlerinin Felsefi Yaklaşımlarına Dönük Bir İnceleme” adıyla hazırlanan bu araştırma Ardahan ilinde ortaöğretim kurumlarında görev yapan branş öğretmenleriyle sınırlandırılmıştır. Öğrencilere dönük bir araştırma yapılmamış, sadece elde edilen sonuçlar ışığında öğrenci görüşleri alınmıştır. Araştırma aşağıdaki ortaöğretim kurumlarını kapsamaktadır:

- Hanak Çok Programlı Lisesi
- Ardahan Anadolu Lisesi
- Ardahan Anadolu Öğretmen Lisesi
- Ardahan Fen Lisesi
- Ardahan Endüstri Meslek Lisesi

Araştırma bu okullarda toplam 43 öğretmene uygulanan anket çalışmasından oluşup, sonuç ve değerlendirmeler konu içerisinde anlatılmıştır.

4. Araştırmanın Planı

Araştırma üç ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde ‘Eğitimin Felsefi Temelleri’ ana başlığı altında, eğitime temel oluşturan başlıca felsefeler olan; idealizm, realizm, varoluşçuluk ve pragmatizm ile başlıca eğitim felsefeleri olan daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık ele alınmıştır.

İkinci bölümde ‘Eğitimde Felsefeden Yararlanma’ başlığı altında hedefler aşamasından başlayarak değerlendirme aşamasına kadar eğitim sürecinde felsefeden nasıl yararlanıldığına değinilmiştir.

Üçüncü bölümde ‘Branş Öğretmenlerinin Eğitimle İlgili Felsefi Yaklaşımlarına Dönük Bir İnceleme’ adıyla öğretmenlerin felsefi tercihlerinin yapılan anketlere göre grafiklendirilmesi yapılmış, bu grafikler altı kriter esas alınarak oluşturulmuştur. Bu kriterler şöyledir:

- Felsefi tercihleri ayırt etmede yetersiz öğretmenler
- Felsefi tercihlerinde katı tutum benimseyen öğretmenler
- Birden fazla felsefi tercihi benimseyen öğretmenler
- Felsefi tercihlerinde kararsız ve aykırı öğretmenler

-Seğmeci felsefeyi benimseyen yada kendi felsefelerini oluşturma eğiliminde olan öğretmenler, yine bu bölüm altında öğretmenlerin felsefi tercihlerine ilişkin genel bulgular oluşturulmuştur. Bu bulgular şöyle sıralanmıştır:

- Daimiciliğe ilişkin bulgular
- İdealizme ilişkin bulgular
- Realizme ilişkin bulgular
- Deneyciliğe ilişkin bulgular
- Varoluşçuluğa ilişkin bulgular

I. BÖLÜM

1.EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

1.1.EĞİTİM FELSEFELERİNE TEMEL OLUŞTURAN BAŞLICA FELSEFELER

1.1.1.İDEALİZM

En geniş anlamıyla zihnin tasarımı, ide ve ideallerini yani tinsel güçlerin evrendeki tüm süreçleri yada olup bitenleri belirlediğini savunan, tını maddenin önüne koyan yaklaşımdır.

Daha özel anlamıyla idealizm, insanın gerçekliğe ilişkin yorumunda ideal yada tinsel olana öncelik veren, dünyanın yada gerçek olanın düşünsel olduğunu, soyutlamaların ve tinsel yasaların, duyumsal şeylerden daha gerçek olduğunu, gerçekliğin zihinden bağımsız olmadığını savunan görüştür. Bu anlamda idealizm; kuşkuculuğun, pozitivizmin ve ateizmin karşısında yer alır.

İdealizmi epistemolojik ve metafiziksel açıdan irdelediğimizde iki tür idealist anlayışla karşılaşırız. Bunlardan epistemolojik idealizme göre gerçekten varolan zihindeki idelerdir. Yani gerçeklik bilen insan zihninden bağımsız değildir. Epistemolojik idealizmin iki önemli temsilcisi, İrlandalı rahip ve filozof George BERKELEY ve Alman filozof İmmanuel KANT'tır. Her iki filozof da gerçekliğin zihin dışındaki varlığının bilinemeyeceği noktasında birleşirler. George Berkeley'e göre: "varolmak algılanmış olmaktır." Bu anlamda odamdaki çalışma masası ben onu algıladığım sürece vardır. Benim algı alanım dışında masanın varolduğu söylenemez. Bu açıdan bakıldığında Berkeley'in öznel idealizmi nesnelere insan zihni içine hapseder, onlara zihin dışında bir varlık alanı tanımaz. Berkeley'e karşı çıkanlar ise şu savı ileri sürmektedirler. Eğer benim zihnimin dışında bir gerçeklik söz konusu değilse, benim kendi zihin içeriklerimi yönlendirme ve istediğim şekilde düzenleme vasfımın olması gerekir. Oysa bana çarpan arabayı yada ayağımı vurduğum taşı ve bunların bende yarattığı acı hissini engelleyemiyorum. Bir diğer karşı çıkış da nesnelere bizim algımıza konu olmadıkları zaman da varolduklarının yadsınamayacağı yönündedir. Yani ben odadayken varolan masanın, ben odadan çıktıktan sonra yok olması çelişkili görünmektedir. George Berkeley bu çelişkiyi nesnelere tanrının zihninde var olduğunu ve tanrı tarafından algılandığını söyleyerek aşmaya çalışmıştır.

Epistemolojik İdealizm'in 18. yüzyıldaki bir diğer temsilcisi olan İmmanuel Kant da insan zihninden bağımsız bir gerçekliğin varlığının hiçbir zaman bilinmeyeceğini savunur. Kant, Berkeley'den biraz farklı olarak insan zihninin dışında bir gerçekliğin olduğunu kabul eder ve bunu numen (kendinde şey) olarak adlandırır. Ancak O, numenin hiçbir zaman bizim bilmemize konu olamayacağı noktasında Berkeley'le birleşir. Çünkü biz nesnelere zihnin kategorileri olan zaman ve mekan formuna sokarak algılarız. Bunlar nesnelere kendileri değil fenomenleri yani görünüşleridir. Kant'ın görünüş yada fenomenlerin insan zihninden bağımsız var olmadığını savunan bu idealizmi ona göre bilime hiçbir şekilde zarar vermez. Aksine bilimi kuşkuçuluktan kurtarmanın tek yolu budur. Bilim bize hakikatleri verir. Ancak bu, görünüşlerle ilgili hakikattir.

19. yüzyılda Kant ve Berkeley'in epistemolojik idealizmleri, Kant'tan etkilenen Johann Fichte, Friedrich Schelling ve George Wilhelm Hegel'de metafiziksel idealizme dönüşür. Bu Alman idealistleri Kant'tan farklı olarak nesnel bir idealizm anlayışı benimserler ve en yüksek gerçekliğin tinsel olduğu ve tinin kendini madde veya doğayla bir ilişki içerisinde ortaya koyduğunu savunurlar. Hegel mutlak idealizmin temelini adına Geist dediği tamamen tinsel olan tanrısını koyar. Buna göre Geist yani tanrı önce kendi içine dönüktü, daha sonra kendini doğaya açtı. Ancak maddi olan doğa Geist'in kendine yabancılaşmasına neden oldu. Bunun üzerine Geist, insanı yarattı. Böylelikle insan ruhunda yeniden kendini buldu.

Sonuç olarak idealizm ister epistemolojik, ister metafiziksel olsun maddenin önüne ruhu, deneyin önüne akli koyan ve tinsel olanının gerçekliğini savunan bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1.2.REALİZM

Genel olarak olguları oldukları gibi kabul eden veya belli bir kategoriye giren varlık yada nesnelerin zihinden bağımsız bir gerçekliklerinin olduğunu öne süren yaklaşımdır.

Realist tavır ilk olarak Aristoteles'te kendini gösterir. Aristoteles Platon'un tümel idealar aleminin karşısına şu diye gösterdiğimiz nesnelere koyar. O'na göre dış dünyadaki nesnelerin birer gerçekliği vardır ve bu nesnelere özlüklerini Platon'un savunduğu gibi farklı bir idealar aleminden almazlar. Bunlar özlüklerini kendi içlerinde taşırlar. Realizmin bu ontolojik yönünden farklı olarak, tümelin insan zihninden bağımsız bir varoluşlarının olduğunu öne süren kavram realizmi, realizmin başka bir türü olarak karşımıza çıkar. Kavram realizmi ilk olarak Sofistlerin şüpheciliğini ve öznelciliğini aşmak için herkes için genel- geçer bilginin ve herkes tarafından kabul edilebilecek tümel bir gerçekliğin olduğunu öne süren Sokrates'te karşımıza çıkar. Bu görüş daha sonra, gerçekten varolanın insan zihninden bağımsız nesnel bir varoluşa sahip tümel olduğunu savunan Platon tarafından geliştirilmiştir.

Bir diğer realizm türü ise epistemolojik realizmdir. Modern felsefede karşımıza çıkan bu realizm anlayışı, zihnimizden yada kendilerine ilişkin duyu deneyi ve bilgimizden bağımsız olarak varolan hiçbir maddi gerçekliğin olmadığını, evrenin varlığının zihnimize bağlı olduğunu yada zihinsel yapıda olduğunu öne süren idealizmin ve maddi nesnelere sadece mümkün duyum yada zihin hali öbekleri olarak var olduklarını öne süren fenomenalizmin karşısında yer alır. Buna göre maddi nesnelere insan zihninden bağımsız olarak vardırlar. Epistemolojik realizme göre maddi evren, bizim duyu deneyimizin de dışında varolan bir gerçekliğe sahiptir. Yani Berkeley'in öznel idealizminin aksine nesnelere, biz onları algılasak da algılamasak da vardırlar. Ben gözlerimi kapadığımda odamdaki masa kaybolmuyor. Ben onu algılasam da algılamasam da o hep var.

Realizm matematik alanında da sayıların ve matematiksel nesnelere zihnin bir yaratımı olmadığını, zihinden bağımsız olarak var olduğunu ve zihnin onları keşfettiğini savunur.

Bilimsel realizm ise bilimsel teori ve kavramların biz onları algılayamasak bile bir gerçekliğinin olduğunu savunur. Örneğin elektronların varlığı algı alanı dışında olduğundan kuramsaldır. Yine dünyanın oluşumuna ilişkin big-bang teorisi de böyledir. Bilimsel realizme göre bu bilimsel kuramlar, insan zihninden bağımsız bir gerçekliğe sahiptir.

Sonuç olarak realizm, insan zihninden ve duyu deneyinden bağımsız, maddi bir gerçekliğin varolduğunu, nesnelerin biz onları algılasak da algılamasak da varlıklarını sürdüreceklerini ileri süren ve bu anlamda idealizmin karşısında yer alan görüştür.

1.1.3.VAROLUŞÇULUK

20. yüzyılın en önemli akımlarından biri olan varoluşçuluk, uzun süre Avrupa'da etkili olmuş bir anlayıştır.

Kökene antikçağa kadar gitmekle beraber, özellikle dünyada korkunun ve bunalımın olduğu bir dönem olan 20. yüzyılda bir bunalım ve korku felsefesi olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte antikçağ yunan dünyasında da insanı temele alan yaklaşımlar söz konusudur. Örneğin Sokrates ve Stoalılarda da varoluşçu yaklaşımın köklerini görmek mümkündür. Yine ortaçağda Pascal ve Augustinos da bu akımın öncülerinden sayılabilir.19. yüzyılda Kierkegard ve Nietzsche, 20. yüzyılda Jaspers, J.P Sartre, Heidegger, Marshal, Albert Camu gibi düşünürler bu akımın hazırlayıcıları ve savunucuları olarak karşımıza çıkmaktadır.

20. yüzyılın genel yaklaşımında olduğu gibi varoluşçu felsefede de geleneksel felsefeye bir başkaldırı şeklinde gelişen tepki anlayışı hakimdir. Varoluşçuluk insanı merkeze alan bir yaklaşım olarak insana özgü sorunlar üzerinde yoğunlaşır ve insanın yabancılaşması, korku ve bunalımlarını konu alır. Yaşamdaki acılar, insanın yalnızlaşması,insanın hiçlik ve ölüm karşısındaki tavrı yine varoluşçuluğun konu alanını oluşturur.

Varoluşçuluk, 20. yüzyılın insana yüklediği misyon karşısında özünü yitiren insana yeniden kendi yaşamını kurgulamayı öğretme çabasındadır. Kalabalıklar ve yığınlar içinde yalnız olan insanın, kendiyle yüzleşmesini, yaşamını kendi arzu ve istekleri doğrultusunda yeniden kurması varoluşçuluğun temel hedefidir.

Varoluşçu filozoflara baktığımız zaman sürekli her şeyle bir savaş halinde olduklarını görürüz. Örneğin Kierkegard'ı toplumla, kiliseyle, nişanlısıyla, kendisiyle sürekli mücadele halinde görürüz. Aynı şey Nietzsche için de geçerlidir. Varoluşçular kendilerinden önceki felsefelere de savaş açmışlardır. Onlar, insan belli kalıplara sokmaya çalışan felsefelere sürekli bir tepki geliştirmiş, insanın kendi varoluşunu kendisinin oluşturmasından yana olmuşlardır. Özellikle rasyonalizmin insan, varlık, evren anlayışıyla sürekli bir hesaplaşmanın olduğu görülmektedir.

Varoluşçular modern yaşamın insanı iyice yalnızlaştırdığını savunurlar. İnsanlar teknolojinin getirdiği olanakları sonuna kadar kullanırken, kendi özüne de yabancılaşıyor. Öyle ki insan bütün evreni kontrol altına alma sarhoşluğu içinde kendi özünden uzaklaşıyor. Atomu parçalamayı başaran insan kendine yabancılaşıyor. İşte bu yüzden varoluşçuluk bir başkaldırı felsefesi olarak kendini gösteriyor.

“Varoluşçuluk nesneden yola çıkan, varlıkla ilgili nesnel doğrulara ulaşmaya çalışan görüş¹ere karşı, öznen hareket ve öznel hakikatlerin önemini vurgular. Felsefenin varlık ve tümeller gibi konularla uğraşp, nesnelliği araması yerine, korkuyu, yabancılaşmayı, hiçlik duygusunu, insanlık halini ele alıp, öznelliğe yönelmesi gerektiğini, hakikatin tümüyle öznel olup, hiçbir soyutlamanın bireysel varoluşun gerçekliğini kavrayamayacağını ve ifade edemeyeceğini söyler.”¹

¹ Ahmet Cevizci, Felsefe Sözlüğü, Paradigma yayınları, İstanbul, 1999, s.890,

1.1.4.PRAGMATİZM

“Amerikan filozofu William James tarafından geliştirilen ve her şeyden önce, başta entelektüel problemler olmak üzere, çeşitli problemleri çözmek için ortaya konan bir yöntemden; insan tarafından kazanılan çeşitli bilgi türlerine ilişkin bir teoriden ve nihayet evrenle ilgili belli bir metafizik görüşten oluşan öğreti.”¹

Pragmatizm düşünceleri ve teorileri uygulamadaki işlevleri açısından değerlendirir. Herhangi bir işlevi olmayan teoriler anlamsızdır. Pragmatist felsefeye göre hiçbir çıkar gözetmeyen, salt hakikat arayışı diye bir şey yoktur. Her türlü eylem ve akıl yürütme herhangi bir problemi çözmeye yöneliktir. Yine inançlar da kendinde gerçeklikler değil, insanların yaşamsal alışkanlıklarından ve beklentilerinden doğan şeylerdir. Pragmatizme göre birçok entelektüel fikir ve tartışma açık olmayan kavramlar içerir.

Pragmatizmin evren anlayışına göre evren, tek bir tözden veya tözlerden oluşan metafiziksel bir sistem olmayıp, sesler ve kokular gibi niteliklerden ve bu nitelikler arasındaki ilişkilerden meydana gelir. Pragmatizmin bilime yaklaşımı da yine pratik yarar amacı taşımaktadır. Bir bilimsel teori ancak pratikte bir yarar sağlıyorsa, uygulamada herhangi bir başarı ya da başarısızlık durumu söz konusuysa geçerlidir. Yoksa bu teori boş ve anlamsızdır. Dini pragmatizm ise dini dogmaları ancak insan yaşamına bir yarar sağladığı, toplumsal hayatı düzenlediği ölçüde anlamlı bulur. Bunun dışında, pratik bir yarar ifade etmeyen, tanrının yada ruhun varlığına ilişkin metafiziksel teorilerle uğraşmak anlamsızdır. Pragmatizmin temellerini İlkçağ Yunan Filozofları Herakleitos, Protagoras, Gorgias’ın attığı söylenebilir.

Herakleitos, evreni bir oluş problemi içinde ele alır. Ona göre her şey akar. Her şey sürekli bir oluşum ve değişim içindedir. Bu değişimin temelinde değişmeden kalan şey, yani arkhe, ateştir. Değişim, karşıtların savaşı şeklinde gelişir. Yani her şey zıddıyla bir savaş halindedir. Zıtlar sürekli savaşarak birbirine dönüşür. Bu tez- antitez savaşı senteze dönüşerek yeniden kendi antitezini yaratır. Tüm bunları yöneten ise ‘Logos’ denilen evrensel akıldır. *“Protagoras, Gorgias, Protilos, Hippias gibi sofistler de ‘Arkhe nedir?’ sorusuna ‘sürekli oluştur.’ Diye yanıt verirler. Biricik bilgi duyu algısı ve bundan doğan sanı(doksa) dır.”²*

İlkçağ Sofistleri’nin ortak kanısı her şeyin ve her şeye ilişkin bilgimizin sürekli değiştiğidir. Hem gerçek, hem de insanlar değiştiğinden genel- geçer bir bilgi de yoktur. O halde amaç mutlak bilgiler elde etmek değil, yaşamı kolaylaştıracak, işe yararlığı olan, pratik ve faydalı bilgiler elde etmektir. Bu anlamda gerçekliğin ölçütü işe yararlılıktır.

17. ve 18. yüzyılda Francis Bacon ve Aguste Comte'yi Pragmatizm'in savunucuları olarak görmekteyiz. Tecrübeyi teorinin, deneyi aklın önüne koyan bu düşünürlere göre insanın görevi doğaya egemen olmaktır. Bunun için de doğayı tanımak gerekir. Bu da ancak bilimsel bilgiyle mümkündür.

William James ve John Dewey'le birlikte doruk noktasına ulaşan pragmatizm, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde etkili olmuştur. Düşüncelerin, politikaların ve önerilerin değerlerinin yararlılıklarına, işlerliklerine ve uygulanabilirliklerine bağlandığı bu görüş, günümüzde de ABD'nin dış politikasını ve yaşam felsefesini oluşturur. Pragmatistler dünyanın nesnel gerçekliğine gözlerini kapatmışlardır. Gerçek kendi yararımıza belirlenmekle öznelidir.

Sonuç olarak pragmatizm; teoriden çok pratiğe, nesnel gerçeklikten çok öznelliğe önem veren, faydayı temel ilke olarak her şeyin önüne koyan ve eylemin yegane amacının kişiye veya topluma sağlayacağı yarar olması gerektiğini savunan anlayıştı².

1. Cevizci, Felsefe Sözlüğü, s.711

2. Prof. Dr. Veysel Sönmez, Eğitim Felsefesi, Anı Yayıncılık , Ankara, 2005, s.95,²

1.2.BAŞLICA EĞİTİM FELSEFELERİ

1.2.1.DAİMİCİLİK

Daimiciliğin temel savı, eğitimin evrensel nitelikteki belli gerçeklere göre şekillendirilmesinin gerektiğidir. Daimicilere göre insanların özü temelde aynıdır. Her ne kadar kültürel ve yaşamsal bazı farklılıklar olsa da insan doğası ve ahlaki ilkeler değişmez. İnsanların bu değişmez gerçeklere göre yetiştirilmesi gerekir. Bu anlamda daimicilik, ilerlemeciliğe zıt bir eğitim anlayışı benimser. “ *Hızlı değişme içinde insan tabiatı aynı kalmalı, temel ahlak ve prensipler eğitimin özünü teşkil etmelidir. Eğitim, değişmeyen insan tabiatını bir bütünü halinde tutacak, akıl ve mantığa dayalı düşünceyi dünyanın fiziksel değişmezliklerini anlatmalıdır.*”¹

Daimicilik içinde seküler ve dini olmak üzere iki büyük ayrım vardır. Seküler Daimicilik 19. yüzyıla kadar giden ve Mortimer, Adler ve Robert Hutchins tarafından desteklenen bir yaklaşımdır. Buna göre öğrenilmesi gereken en önemli şey muhakeme etmeyi öğrenmektir. Eğitimcilerin en temel amacı öğrenciye muhakeme etme yeteneğini kazandırmak olmalıdır.

Dini Daimicilik 13. yüzyılda De Magistro (öğretmen) adlı eseriyle Thomas Aquinas tarafından geliştirilmiştir. Thomas Aquinas’a göre tek ve en büyük öğretmen tanrıdır. Çünkü yalnızca tanrı insanın zihninden geçen her şeyi bilir. O yüzden verilecek eğitim dini karakterli olmalı, değişmez, ilahi gerçekler üzerine kurulmalıdır.

Daimicilik temele klasik realizm ve idealizmi alır. Genellikle Eflatun, Aristo ve St. Thomas Aquinas’ın ontoloji, epistemoloji, aksiyoloji ve mantıkla ilgili önermeleri üzerine temellendirilir. Ayrıca ortaçağda egemen olan anlayışın eğitime yeniden sokulmasını savunur. Daimiciliğin temel bazı ilkeleri şöyle sıralanabilir:

1. Değişmeyen evrensel bir eğitim:Eğitim değişmeyen, evrensel gerçekler üzerine kurulmalıdır. Çünkü insan özü itibarıyla her yerde aynıdır. Bu yüzden özellikle beşeri bilimler eğitim programının merkezinde yer almalıdır.
2. Entelektüel eğitim: “ *İnsan hem akıllıca bir yaşam, hem de özgürlüğün sorumluluğunu taşıyabilmesi için eğitilme durumundadır. Uygar insanda özgürlük ve sorumluluk birbirini tamamlar.*”²
3. Eğitim hayatın bir kopyası değil, ona hazırlıktır: Daimici anlayışa göre okullar hayatın bir kopyası olamaz. Bu yüzden okulun amacı hayatı taklit etmek değil, öğrenciyi hayata hazırlayan temel bazı yetenekleri geliştirmek olmalıdır. Okulun temel işlevi kültürü gelecek kuşaklara aktarmak olmalıdır.

4. Dünyanın maddi gerçeklerinin yanında manevi gerçeklerinin de çocuklara öğretilmesi: Daimicilere göre dünyanın maddi yönü yanında bir de manevi yönü vardır. Çocuklar ve gençler eğitilirken bu yön ihmal edilmemeli ve onlara her yaş için geçerli bilgi ve değerler kazandırılmalıdır. Bu bilgiler ise beşeri bilimler, matematik, felsefe ve mantıkta bulunur. “ *Okuma, yazma, matematik ve edebiyat öğretimi, eğitimin merkezinde yer almalı; iş ve meslek eğitimi meslek sahiplerine ve iş merkezlerine bırakılmalıdır.*”¹
5. Klasik Eserler Eğitimi: Eğitimde batı literatürünün büyük klasik eserlerinden yararlanılmalı, bu eserlerin okutulmasına, sokratik metoda dayalı tartışma ve eleştirilerle muhakeme edilmesine imkan tanınmalıdır.

Sonuç olarak: “ *Eğitilmiş insan ideali olarak, içgüdüsel doğasını yönlendiren, arzu ve iştihayı aklının denetimi altına alan ve bu süreç boyunca rasyonel güçlerini bilinçli bir biçimde belirlenmiş hedeflerle uyum içinde kullanan insanı alan daimiciliğe göre, yaşamın taklidi değil de ona bir hazırlık olan eğitimin görevi, temel hakikatlerin evrensel doğruların bilgisinin aktarılmasıdır. Başka bir deyişle, mesleki öğretimi, çocuğa beceri kazandırmayı amaçlayan bir faaliyeti hiç önemsemeyen daimiciliğe göre, çocuğa kalıcı bilgiler öğretilmeli, kalıcı değerler kazandırılmalıdır.*”²

-
1. Prof. Dr. Mustafa Ergün, Eğitim Felsefesi, Ocak yayınları, Ankara 1996, s. 25
 2. Özcan Demirel, Eğitimde Program Geliştirme, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 23
 3. .Demirel, Eğitimde Program Geliştirme, s.24
 4. Cevizci, Felsefe Sözlüğü, s. 198

1.2.2.ESASİCİLİK

Esasicilik bir felsefeye dayalı olmaktan ziyade başlı başına bir eğitim anlayışı olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte esasiciliğin de daimicilik gibi realizme ve idealizme dayandığı söylenebilir. Bu akımın savunucuları William Bagley, Isaac Kandel ve Herman H. Horne gibi düşünürlerdir. Esasicilik insanı toplumsal ve kültürel bir varlık olarak ele alır ve eğitimin temel amacının da bu kültürel değerleri aktarmak olduğunu savunur. Esasiciliğe göre insanın özünü oluşturan değerler bellidir. İşte eğitim bu özü genç nesillere aktarmakla yükümlüdür. Böylelikle genç nesiller de atalarının değerlerini benimseyecek ve bir kuşak çatışması yaşanmayacaktır.

Esasiciliğe göre bilgi a posterioridir ve onu ancak tümevarımla elde etmek mümkündür. Okullarda da kullanılması gereken yöntem budur. “ *Okul bir reform değil, öğrenim kurumudur. Bu kurumun işlevi, geçmişten şimdiye dek oluşan başat kültürel değerleri öğrenciye kazandırmak, bu yolla onun topluma uyumunu sağlamaktır. Topluma uyan insan, ahlaklı ve erdemlidir.*”¹ Bu açıdan bakıldığında özcü anlayışa göre eğitimin hedefi başat kültürel değerleri öğrenciye kazandırarak, kültürel mirası korumak ve kuşak çatışmasını önlemektir.

Esasicilik daha çok konu alanı yaklaşımını savunur. Bu anlamda öğrenci merkezli bir eğitimden çok, konu merkezli bir eğitim anlayışının benimsenmesi gerektiğini savunur. Öğretmeni merkeze alan bu yaklaşım, öğrencinin ne öğrenmek istediğinden çok, ona neyin öğretildiğinin önemli olduğunu, bu yüzden öğretmenin sınıfta etkin bir otorite olarak öğrenciye belli temel konuları öğretmesi gerektiğini savunur. Bunun için de sıkı bir disiplin uygulanmasının şarttır.

Daimicilikle esasiciliğin ayrıldığı nokta; daimiciliğin genellikle dini ağırlıklı bir eğitim anlayışından yana olmasına karşın, esasiciliğin çağdaş bilimsel bilgilerin verilmesinden yana olmasıdır. Bu bilgiler verilirken de öğrenciler başıboş bırakılmamalıdır.

Bu görüşün dayandığı temel ilkeler şöyle sıralanabilir:

1. Öğrenmenin doğasında sıkı bir çalışma ve zorlama vardır: Öğrenme ancak sıkı bir çalışmayla mümkündür. Bunun içinse disiplin gereklidir. Öğretmen etkin bir otorite olarak öğrenciye kendini disipline etmeyi öğretmelidir.
2. Eğitimde ve öğretimde öğrenciden çok öğretimin girişimi esas alınmalıdır: Öğrencinin sahip olduğu potansiyeli geliştirebilmesi için öğretmenin rehberliğine

ihtiyacı vardır. Öğrencinin başboş bırakılmasından ziyade, tecrübeli bir yetişkinin kontrolünde olması eğitimi daha kaliteli kılacaktır.

3. Eğitim sürecinin özünü, konu alanının çok iyi özümsemesi oluşturur: *“Esasicilere göre tarihin süzgecinden geçmiş temel bilgiler çocuğun kendi tecrübelerinden daha önemlidir. İnsanlığın süzgecinden geçmiş temel bilgiler (sosyal miras): programların çekirdeğini oluşturan kuramsal dersler, matematik, fen ve yabancı dillerdir.”*²
4. Okulda zihinsel disiplin yaklaşımının geleneksel yöntemleri kullanılmalıdır: Buna göre ilerlemecilerin önem verdikleri problem çözme yöntemi her konuya uygulanamaz. Bu yüzden hayatın bütünü kavramaya dönük soyut düşünme, alıştırma ve ezberleme yöntemleri kullanılmalıdır.

Sonuç olarak esasicilik, öğretimde kalıcı kültürel değerlerin aktarılmasının önemi üzerinde duran , eğitimde konu merkezli bir anlayış benimseyen ve katı bir disiplinin gerekliliğini savunan, öğrencilerin uzun vadeli amaçlara yönltilmesinden yana olan bir yaklaşımdır.

1.2.3.İLERLEMECİLİK

Bu felsefenin hazırlayıcıları ve savunucuları Heracleitos, Protagoras, Gorgias, Prodikos, Hippias, Francis Bacon, Auguste Comte, William James, John Dewey'dir. İlerlemecilik, pragmatizmin eğitime uygulanmış halidir.

Herakleitos'a göre arkhe ateştir ve evren, sürekli akan bir süreçtir. “ *Evrenin genel uyumunu sağlayan evrensel akıl(Logos-Tanrısal Akıl) dir. Evrensel akıldan herkes eşit pay almamıştır. En iyiler (seçkin bir grup, aristokratlar) evrensel akıldan en çok; halk ise en az pay alandır. Devleti evrensel akıldan en çok pay alanlar yönetmelidir. Bu nedenden dolayı yalnız onlar eğitilmelidir.*”¹

İlerlemeciliğe göre her şey sürekli bir değişim halinde olduğundan, eğitimciler de sürekli kendilerini yenilemeli, çağa uygun yöntemler geliştirmeli, eğitim programlarını değişmeler ışığında yeniden düzenlenmeye hazır olmalıdırlar. “ *Eğitimin özü topluma uyum, dış dünyaya uyum ve belli doğruluk, iyilik, güzellik kurallarına uyumda değil, tecrübenin sürekli olarak yeniden inşa edilmesindedir.*”²

İlerlemeciliğin temel ilkeleri şunlardır:

1. Eğitim aktif ve öğrencinin ilgilerine göre olmalıdır: İlerlemecilik eğitimin değerini değişime ayak uydurmasında görür. Buna göre çağa yak uyduramayan; bilimde, sanatta, siyasetteki gelişmelerin gerisinde kalan bir eğitim programı hiçbir zaman verimli olamaz. Esasiciliğin konu merkezli yaklaşımının karşısına öğrenci merkezli bir anlayış koyan ilerlemeciliğe göre eğitim, çocuğa göre olmalıdır. Yani çocukların ilgi, kapasite ve yeteneklerine uygun bir eğitim sunulmalıdır.
2. Öğretimde problem çözme yöntemi esas alınmalıdır: Yine esasiciliğin ve daimiciliğin aksine ilerlemecilik eğitimde kalıcı şeylerin olmadığını, bu yüzden ezbere ve kavramaya dönük bir anlayışın gereksiz olduğunu savunur. Bunun yerine tecrübeye dayanan bir anlayış benimsenmelidir. Bu da problem çözme yeteneğinin geliştirilmesiyle mümkündür. “ *Bilgi etkileşim içinde aktif olarak kazanılmalı ve çocuğun ilgilerine bağlı olarak öğrenilmelidir. Problem çözme bilgi edinmede esastır. Bilgi; yaşantı edinmede, yaşantıları geliştirmede ve yeniden düzenlemede araçtır. Bu açıdan problem çözme, kritik düşünme ve önceden öğrenilmiş şeylerin yeniden geliştirilmesini içerir.*”³
3. Okul yaşamın kendisidir: Yine daimiciliğin okulu yaşama bir hazırlık olarak gören yaklaşımının aksine ilerlemeciliğe göre okul yaşamın kendisidir. Okulda da gerçek hayatta karşılaşılabilecek problem durumlarına benzer ortamlar oluşturularak öğrencilerin eğitilmesi gerekir.

4. Öğretmenin görevi rehberliktir: esaslıca göre öğretmen okulda etkin bir otorite ve disiplin kurucudur. İlerlemeciliğe göre öğretmen görevi öğrencilere rehberlik etmek, yol göstermektir. Çocuklar öğrenme ortamlarını kendileri oluşturmalı, kendi gelişimlerini kendileri planlamalıdır. Öğretmenin tek otorite kabul edilmesi doğru değildir.
5. Okul, öğrencileri işbirliğine ve ortak çalışmaya yönlendirmelidir: İlerlemeciliğe göre insan sosyal bir varlıktır ve ancak başka insanlarla etkileşim ve paylaşım içindeyken mutlu olabilir. Bu yüzden eğitim ortamları öğrencileri birbirleriyle yarıştırmak yerine rekabete sokmaktan ziyade, işbirliği içinde birlikte çalışmaya ve grup faaliyetlerine yönlendirmeye dönük olmalıdır.
6. Demokratik eğitim ortamı oluşturulmalıdır: Okul, öğrencilerin konuşmaktan korkmadıkları, fikirlerini özgürce ifade edebildikleri bir ortam olmalıdır. Öğrenci bilginin bir alıcısı olmaktan çıkarılmalı, bizzat öğrenme yaşantılarının planlanmasında görev almalıdır.

Sonuç olarak ilerlemecilik: *“Daimiciliğin karşısında yer alan ve eğitimin ezeli ebedi doğruların aktarılması süreci olarak değil de, deneyimin sürekli bir yeniden inşası olarak anlaşılması gerektiğini savunan akıma karşılık gelmektedir.”*⁴

1 .Sönmez, Eğitim Felsefesi, s. 95

2. Demirel, Eğitimde Program Geliştirme, s.25

3. Demirel, Eğitimde Program Geliştirme, s.26

4. Cevizci, Felsefe Sözlüğü, s.456

1.2.4.YENİDEN KURMACILIK

Yeniden kurmacılık, ilerlemeciliğin bir devamı olarak görülen yaklaşımdır ve ilerlemecilikte olduğu gibi pragmatist felsefeye dayanır. 20. yüzyılın bunalım döneminin, dünyanın içine düştüğü savaş ve kargaşanın, ancak eğitimle aşılabacağını savunan bu anlayışa göre; insanlık bir yol ayrımındadır. Ya yok olacak yada yeni bir uygarlık kuracaktır. İnsanlığın yok olmaktan kurtulması ancak bir şeylerin yeniden inşasıyla mümkündür. “*Böyle bir dünya uygarlığı; sevgiye, işbirliğine dayandırılmakla ve yaşamı her saniye yeniden kurmakla mümkündür. Bunun için, ırkların, ulusların, renklerin, cinslerin ve inançların uluslar arası bir düzen bayrağı altında toplanması sağlanmalıdır. Dünya barışı korunmalı, büyük kıyıma neden olacak savaş engellenmelidir.*”¹

Yeniden kurmacılığa göre eğitim bir denge aracıdır. İnsan sürekli değişen hayata ancak eğitimle uyum sağlayabilir. Bu yüzden eğitim, yalnızca şimdiye göre değil, geleceğe dönük de hedefler, planlar belirlemelidir. Çünkü gelecek de şuan kadar gerçektir. Yeniden kuramcılıkta eğitimin temel amacı toplumu sürekli şekillendirmek ve yeniden kurmaktır. Bununla birlikte eğitimin hedefleri “*dünya uygarlığını koruma, barışı ve insanların mutluluğunu sağlama, uygulama yoluyla değişmeyi gerçekleştirme, sevgi, işbirliği, denge vb. değerleri kazandırma, bu tür tutarlı kültürel değerlerin sürekliliğini sağlama, bilimsel yöntemi ve eleştirisel düşünciyi kullanma, demokratik yaşam biçimini işe koşma, yaşamı sürekli yeniden kurma, bir sonraki hareketi planlama, akıllıca eylemde bulunma, hiçbir bilgiyi mutlak(kesin doğru) kabul etmeme, kişinin gizil yeteneklerini ve zihnini geliştirme olabilir.*”²

Yeniden kurmacılık okula büyük sorumluluklar yükleyen bir anlayıştır. Bu yaklaşıma göre okul, toplumu değiştirecek ve yeniden düzenleyecek temel kurumdur. Bunun için ise öğrencileri toplumu değiştirebileceklerine, onu yeniden kurabileceklerine inandırılması gerekir. Bunu yapacak olansa öğretmenlerdir. Öğretmenler; öğrencileri şevklendirmeli ve kendilerine güvenmelerini sağlamalıdır. Demokratik bir sınıf ortamı oluşturulmalı, öğrencilerin kendilerini tabi bir şekilde ifade etmeleri sağlanmalıdır. Dersler teorik olmaktan çok uygulamaya dönük olmalı, deney, gözlem, proje üretme gibi öğrenciyi aktif çalışmaya yönelten faaliyetlere yer verilmelidir. Eğitim ortamında ceza kesinlikle bir yöntem olarak kullanılmamalıdır. Sınavlar, öğrencinin açığa çıkaramadığı yeteneklerini ortaya koymasını sağlayacak türden olmalı ve eleştirel

düşünmeyi ve bilimsel yöntemi öğrencilerin ne kadar uyguladıklarını ölçecek türden olmalı.

Sonuç olarak yeniden kurmacılık, çağımızda oluşan kaos ortamının ancak eğitimle düzeltilebileceğini, bunun için de eğitimin toplumu yeniden inşa edebilecek tarzda düzenlenmesi gerektiğini savunan yaklaşımdır⁵.

-
1. Sönmez, Eğitim Felsefesi, s. 105
 2. Sönmez, Eğitim Felsefesi, s. 106-107

II. BÖLÜM

1.EĞİTİMDE FELSEFEDEN YARARLANMA

1.1.HEDEFLER OLUŞTURULURKEN FELSEFEDEN YARARLANMA

Eğitimde program geliştirme hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme aşamalarından oluşur. Bu aşamaların ilki hedeflerin belirlenmesidir. Hedefler : “bireyleri niçin eğitiyoruz?”sorusuna yanıt aramakla bulunur. Hedefler öğrenciye kazandırılmak istenen istendik özelliklerdir. Bu özellikler bilgiler, yetenekler, tutumlar, alışkanlıklar vb. olabilir. Eğitimde hedefler üç düzeyde belirlenir. Bunlar: ülkenin politik felsefesini yansıtan ve oldukça genel olarak ifade edilen uzak hedefler, uzak hedefler doğrultusunda oluşturulan ve okulun iş görüşünü yansıtan genel hedefler, herhangi bir çalışma alanı için hazırlanmış ve öğrenciye kazandırılmak istenen özellikleri yansıtan özel hedeflerdir. Felsefeden daha çok uzak hedefleri belirlemede yararlanılır.

Hedefler oluşturulurken takip edilecek felsefi yaklaşım, verilecek eğitimin de genel karakterini oluşturur. Örneğin idealizme göre bilgi aprioridir. Bütün bilgiler zihinde vardır. Önemli olan bunları açığa çıkarabilmektir. Bu durumda tümdengelim, tartışma, kendini gözleme ve sezgi kullanılarak bu bilgiler açığa çıkarılabilir. Yine idealizme göre eğitim insanı Tanrıya ulaştırmalıdır. *“Böyle bir felsefede hedefler, yani istendik davranışlar: ‘mutlak doğrular’ ve bu yolla Tanrıya özgür ve bilinçlice ulaşmak için gerekli olanlardır.”*¹

Realizm ise bilgiyi aposteriori olarak görür. Bu yüzden de bilgi elde etmek için duyu ve deneylere başvurulmalıdır. Eğitimin temel hedefi kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarmak, öğrencileri hayata hazırlamak ve mutluluğa erdirmektir. *“Böyle bir düşüncede eğitimin hedefleri, yani istendik davranışların ölçütleri, toplum ve doğaya uyum sağlama, doğayla yarışır hale gelmesi için insanı bilgi ve becerilerle donatma olabilir. Bilgi aposteriori olduğundan yukarıda belirtilen özellikleri gerçekleştirmek üzere deney, gözlem, araştırma ve bilimsel yöntemle ağırlık verilmelidir. Karakter eğitimi için görgü kuralları temele alınmalı, doğadaki düzene uygun bir zevk anlayışı geliştirilmelidir.”*²

Naturalizme göre de eğitimin temel hedefi doğanın bir parçası olan insanın doğayı tanımasını, onunla özdeşleşmesini sağlamaktır.

Pragmatist anlayışa göre hedefler belirlenirken, somut yaşantılardan hareket edilmeli ve fayda esas alınmalıdır. Belirlenecek eğitim hedefleri ortak çıkara hizmet edecek nitelikte olmalıdır.

Varoluşçuluk, bilginin sezgisel olarak elde edilebileceğini, bu yüzden o anın ve o andaki sezgilerin önemli olduğunu savunur. Buna göre insan anı yaşar, onun için geçmiş ve gelecek diye bir şey yoktur. Hayatı anlamlı kılan insandır. İnsan kendi özünü kendisi oluşturur. *“Varoluşçuluğa göre istedik davranışların ölçütleri tek insan, sezgi, an, özgürlük ve sorumluluk, toplumdaki kurtulma, sınır durumunda bulunma, kişinin kendini gerçekleştirme, varoluş olarak düşünülebilir. Bunlara uyan hedefler istedik; bunlara uymayanlar, hele toplumca kazandırılmak istenenler ise istenmediktir.”*³

Hedefler belirlenirken ülkenin genel felsefi yaklaşımı oldukça etkili rol oynar. Yukarıda da belirtildiği gibi temele aldığımız felsefi yaklaşım hedeflerimizin içeriklerini büyük ölçüde değiştirecektir. İdealizmi temele alan bir anlayışla, realizmi veya naturalizmi temele alan bir anlayışın hedef belirlemedeki yaklaşımı elbette farklı olacaktır.⁶

-
1. Sönmez, Eğitim Felsefesi, s.39
 2. Sönmez, Eğitim Felsefesi, s.39,
 3. Sönmez, Eğitim Felsefesi, s.4

1.2.İÇERİĞİN BELİRLENMESİNDE FELSEFEDEN YARARLANMA

İçerik belirlenen hedeflere ulaşmak için: “ne öğretilim?” sorusuna yanıt aramaktır. İçerikte eğitim yoluyla verilecek konular ve kapsamaları yer almaktadır. İçerik belirlenirken dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Öncelikle topluma fayda sağlayacak konular üzerinde yoğunlaşmak gerekir. Bununla birlikte bireysel fayda, konunun öğretilbilir ve öğrenilebilir oluşu da önemlidir. İçerik okutulacak dersleri ve bunların sınıflara dağılımını kapsar. Bu anlamda içerik oluşturulurken felsefeden büyük ölçüde yararlanır. Çünkü hedefleri belirlemede takip edilecek felsefi yaklaşım içerik oluştururken de kullanılacaktır. Buna göre eğer hedefler idealist felsefeye göre oluşturulmuşsa seçilecek dersler de daha teorik ve akla dayalı olacaktır. Böyle bir eğitim sisteminde akıl yürütmeye dayalı felsefe, mantık, aritmetik, tarih ve din derslerinin ağırlıklı olması muhtemeldir. Bununla birlikte realizmi temele alan bir yaklaşımda da fizik, kimya, matematik, biyoloji dersleri ağırlıklı olacaktır. Yine realizme ve naturalizme göre içerik, deney, gözlem ve araştırmaya dönük olarak düzenlenirken, idealizmde daha çok akıl yürütmeye dönük olacaktır. “ *Pragmatizmde ise bilgilerin doğruluk değeri olasıdır. Bu durumu ve bilimsel yöntemi kapsayacak biçimde içerik düzenlenmeli ve işe koşulmalıdır. Varoluşçulukta doğru kişiye göredir ve anlaktır, içerik de buna göre olmalıdır.*”¹

Görüldüğü gibi benimsenen felsefi yaklaşım hedeflerin belirlenmesinde olduğu kadar içeriğin oluşturulmasında da etkili bir şekilde kullanılmaktadır.

1.3.EĞİTİM DURUMLARI OLUŞTURULURKEN FELSEFEDEN YARARLANMA

Eğitim durumları belirlenen hedeflere ulaşmak için, içeriğin sunumunda işe koşulan her türlü faaliyeti ifade eder. *“Eğitim durumlarını öğrenci açısından, öğrenme yaşantıları düzeneği, öğretmen açısından da öğretme yaşantıları düzeneği olarak düşünebiliriz.”*¹ Eğitim durumlarının hedeflere ulaşmada etkili olabilmesi için belli değişkenlerin olması gerekir. Bu değişkenler; öğrenciye dersi sevdirmeye, gerekli araç-gereç kullanımı, ipucu, dönüt, pekiştirme, ünitelerin belli bir hiyerarşiye göre düzenlenmesi şeklinde sıralanabilir.

Eğitim durumları oluşturulurken felsefeden de yararlanır. Çünkü eğitim durumlarında her öğrenciye önceden belirlenen istendik davranışlar kazandırmak amaçtır. Bu davranışların neliğini ve nasıl benimsetileceğini belirlemede felsefe önemli bir rol oynar. Örneğin: *“İdealizme göre akla dayalı ve insanı Tanrıya ulaştıracak davranışlar istendiktir. Bu bağlamda idealizmde eğitim durumu insanın aklını kullanmayı sağlayacak ve onu Tanrıya ulaştıracak biçimde düzenlenmelidir. Realizmde istendik davranışlar insanın doğaya, topluma uyum sağlamasını gerçekleştirecek davranışlar olduğundan dolayı, eğitim durumu doğaya ve topluma uyum sağlamak için planlanıp işe koşulmalıdır.”*²

Eğitim durumlarını düzenlemede felsefenin insana bakış açısı oldukça etkilidir. Öğretmenler, eğitimin sunucuları olarak sahip oldukları felsefi yaklaşımlarını eğitim ortamına da yansıtırlar. Örneğin idealist bir zihniyete sahip olan bir öğretmen, öğrencileri akıllı birer varlık olarak görecektir ve onların akıllarını kullanmalarını sağlayacak bir eğitim ortamı oluşturacaktır. Öğretmen eğer realist yada empirist bir yaklaşım benimsiyorsa öğrencilerin zihinlerinin boş bir levha olduğunu kabul edecek, böyle bir durumda öğretmen bilgi, beceri ve duyuları ona öğretme yoluna gidecek, bunu yaparken de deney, gözlem gibi duyulara hitap eden yöntemler kullanacaktır. Naturalist anlayışı benimseyen öğretmen, öğrenciyi doğanın bir parçası olarak kabul edecek ve onun doğaya uyumunu sağlayacak bir eğitim ortamı oluşturacaktır. Marksist anlayışı benimseyen öğretmen örnek bir lider olma yolunu seçecek ve gerekirse cezaya başvurarak öğrenciyi doğaya egemen bir birey olarak yetiştirme yoluna gidecektir. Pragmatizmi esas alan bir öğretmen de öğrencinin yaşantı yoluyla öğrenmesi gerektiğine inanacağından, ona gerçekçi ortamlar yaratacak ve eğitim durumlarını fayda ilkesine dönük olarak düzenleyecektir. *“Varoluşçulukta insan kendi kendini yaratan ve*

yapıp ettiklerinin bir toplamı olan özgür bir varlıktır. Bu nedenden dolayı, kendi yaşantılarını kendi seçip düzenlemeli, öğretmen eğitim durumuna hiçbir müdahalede bulunmamalı, yalnız seçenekleri artırmalıdır.”³

Hedefler belirlenirken takip edilen felsefi yaklaşım eğitim durumlarında da kendini gösterir. Bununla birlikte ağırlıklı olan dersler de bunların işlenişini belirleyici bir faktör olarak iş görür. Eğitim ortamının düzenleyicisi olarak öğretmenler, sahip oldukları felsefi yaklaşımı eğitim ortamına etkin bir şekilde yansıtırlar. Bu anlamda felsefe eğitim durumlarını düzenlemede ⁷önemli bir ölçüttür.

-
1. Demirel, Eğitimde Program Geliştirme, s. 135
 2. Sönmez, Eğitim Felsefesi, s.45
 3. Sönmez, Eğitim Felsefesi, s. 47

1.4.DEĞERLENDİRME AŞAMASINDA FELSEFEDEN YARARLANMA

“Sınama durumları, öğrencide gözlemeye karar verdiğimiz istedik davranışların kazanılıp, kazanılmadığı hakkında bir yargıya varma işidir.”¹

Sınama durumlarıyla felsefe arasında da pozitif bir ilişki söz konusudur. Program geliştirmenin son aşaması olan değerlendirme aşaması; hedef, içerik ve eğitim durumlarının ne kadar amacına ulaştığını, ne ölçüde verimli olduğunu tespit etme aşamasıdır. Uygun hedefler doğrultusunda, uygun eğitim ortamlarında içeriğin sunulup sunulmadığı, sonuç olarak öğrenci kazanımlarının ne oranda olduğunu saptamak değerlendirme aşamasıyla mümkün hale gelir. Nitekim bütün bu süreç boyunca takip edilen felsefe, değerlendirmenin de seyrini belirleyecektir.

Değerlendirme amaçlı sorulan sorular da yine benimsenen felsefi yaklaşımın karakterini yansıtacaktır. Örneğin idealist anlayışta sorular öğrencinin aklını çalıştırıp çalıştırmadığını ölçecek nitelikte ve soyut karakterli olacaktır. Realizm ve naturalizmde deney, gözlem ve araştırmaya dönük sorulara ağırlık verilecektir. Pragmatizmde gerçek yaşama dönük problemler söz konusuysen, varoluşçulukta ise sorular kişinin kendini ne kadar özgür bir biçimde ifade edebileceğini tespit edecek nitelikte olacaktır.

2.FELSEFENİN EĞİTİME KATKILARI

Felsefenin bir alt disiplini olan eğitim felsefesinin konusu eğitimidir. Felsefe bir bilim değildir. Bir bilgi türü olarak felsefe varlığı, bilgiyi, bilimi, ahlakı, dini vb. bir bütün olarak ele alır ve onlar hakkında genel yargılara varmaya çalışır. Felsefenin işi soru sormak, düşündürmek, insanda merak uyandırarak onu araştırmaya sevk etmektir. Eğitime yaklaşımında da felsefe sorulardan hareket eder. 'Eğitimin kaynağı nedir? Daha kaliteli bir eğitim nasıl verilebilir? Eğitimin merkezine ne ya da kim alınmalıdır?' gibi sorular felsefenin eğitime ilişkin sorularından bazılarıdır. Peki felsefenin eğitime ne gibi katkıları olmaktadır? Bunları şöyle sıralamak mümkündür:

1. Eğitim programları hazırlanırken öncelik hedeflere verilir. Hedeflerin belirlenmesi önemli bir aşamadır ve hedefler belirlenirken belli kriterler göz önünde bulundurulmalıdır. İşte bu kriterleri belirlemek için bize rehberlik edecek olan felsefedir. Felsefenin bütüncü yaklaşımı hedeflerin genel çerçevesini çizmede önemli bir ipucu niteliği taşır. Her ülkenin genel bir politikası vardır. Bu politikayı da ülkenin takip ettiği genel felsefi yaklaşım belirler. Bu anlamda belirlenecek hedefler ülkenin genel politikasına hizmet edici, dolayısıyla genel felsefesini yansıtıcı nitelikte olacaktır..
2. Hedeflerle birlikte içerik, eğitim ve sınav durumları da temele alınan felsefenin ölçütlerine uymak zorundadır. Çünkü aksi bir durum hedeflerle, içerik, eğitim durumları ve sınav durumları arasında bir tutarsızlık yaratacak ve belirlenen hedeflere ulaşılamayacaktır. Eğitimin çelişkilerden kurtarılması için felsefenin bütün bir eğitim sisteminin içine sokulması şarttır.
3. eğitimin nesnesi insandır. Bu anlamda eğitim sistemini düzenleyicilerin insanı çok iyi tanıması ve ona göre bir program hazırlaması, eğitimin verimliliği için zorunludur. İnsan felsefenin de konusudur ve felsefede amaç insanı tanımaktır. Felsefenin insana bakış açısı felsefi yaklaşımlara ve filozoflara göre değişmektedir. Ancak her bir yaklaşım insanı başka bir yanıyla ele almakta ve felsefenin bütüncü karakteri içinde bu farklı yanlar kaynaşmaktadır. İnsana bakış açısı bütün bir eğitim sistemini etkileyici önemli bir faktördür. Örneğin insanı bilginin bir alıcısı olarak kabul eden, onun yaratıcılığını ve bilgi üretme yeteneğini yok sayan bir yaklaşım, daha çok bilgileri direk aktarmaya ve ezbere dönük bir eğitim anlayışı benimseyecek ve eğitimin tüm aşamalarını buna göre düzenleyecektir. Ters bir durumda ise öğrenciyi problem çözmeye, araştırmaya, keşfetmeye dönük bir eğitim anlayışı benimsenecektir.

4. Her ekonomik, toplumsal, siyasal sistem bir felsefeye dayanır. Örneğin kapitalizm kaynağını pragmatizmden alırken, kominizm materyalizmden alır. Eğitim de bu ekonomik, toplumsal, siyasal sistemlerin bir alt birimi olarak onların genel amacına hizmet eder. Bu anlamda eğitim de dolaylı olarak bir felsefi sisteme dayanır.
5. Aslında insan hayatının her aşamasında felsefeyle iç içedir. Çünkü felsefe aynı zamanda insanın yaşama bakışını yansıtır.yine her insan sürekli bir eğitim sürecinin içinde yer alır. Bu süreç resmi ya da gayri resmi olabilir ama gerçek şu ki insan daima öğrenir. Bu anlamda hem eğitim, hem de felsefe insan hayatının vazgeçilmezleridir.
6. Eğitim bütün disiplinlerle ilişki içerisinde olan disiplinler arası bir bilimdir. Bu anlamda sosyoloji, psikoloji, tarih, coğrafya, hukuk, ekonomi, biyoloji,genetik gibi bilimler eğitimle doğrudan ilişkilidir. İşte bu disiplinlerle eğitim arasındaki koordinasyon ve bütünlüğü sağlamak için felsefeye ihtiyaç vardır.
7. Eğitimin denetlenmesinde de felsefeden yararlanılmalıdır. Uygulanan eğitimin amacına ulaşp ulaşmadığını belirlemenin ölçütü takip edilen felsefenin amaçlarıyla yakın ilişkilidir. Örneğin pragmatizmi temele alan bir eğitim anlayışında denetleme her öğrencinin yetenekleri düzeyinde bir şeyler öğrenip öğrenmediğine dönük olurken, idealist felsefe temele alınmışsa sistemin elit insan yetiştirip yetiştirmediği ölçülecektir.
8. Felsefe ve eğitimin birbirlerine katkıları karşılıklıdır. Bu anlamda yalnız felsefenin eğitime katkısı olduğunu söylemek yanlış olur. Eğitim de insanlara bilimsel, sanatsal ve felsefi alanda istendik davranışlar kazandırarak felsefeye katkıda bulunur. Bu anlamda eğitim, hem insanın kendi felsefi anlayışını oluşturmasında, hem de toplumsal bir felsefi karakterin kazanılmasında etkili olabilir. Yine eğitim sayesinde yeni felsefi düşüncüler, felsefi akımlar da ortaya çıkabilir.
9. Eğitimin uygulayıcıları olan yönetici ve öğretmenler eğitimin yönünü tamamen değiştirebilmektedir. Bu anlamda sistemin öngördüğü felsefi yaklaşım bu kişilerce de benimsenip uygulanmalıdır. Eğer öğretmen ve yöneticilerin sistemin öngördüğü felsefi yaklaşımdan haberleri yoksa, ya da buna ters bir yaklaşım benimsiyorlarsa eğitimin yönü tamamen kayacak ve bozulacaktır. Sistem ve öğretmen arasındaki çatışma öğrenciyi ve eğitimin genel seyrini büyük oranda olumsuz yönde etkileyecek ve istenilen hedeflere ulaşmak güçleşecektir. Bu yüzden öğrenciden önce öğretmenin eğitilmesi şarttır.
10. Felsefeyi gereksiz gören ve onu eğitim sisteminden uzaklaştırmaya çalışan yaklaşımlar aslında felsefeyi dışlamaya çalışırken bile felsefe yaptıklarının farkında değillerdir..

III. BÖLÜM

1. MATERYAL VE YÖNTEM

1.1. Problem Cümlesi

“Branş öğretmenlerinin felsefi yaklaşımları ne yöndedir?”

1.1.1 Alt Problemler

1. Öğretmenler hangi felsefi yaklaşımları benimsemektedir?
2. Daimicilik, idealizm, realizm, varoluşçuluk, deneycilik felsefi yaklaşımlarının benimsenme düzeyleri nedir?
3. Felsefi tercihlerinde ayırt edici olmayan öğretmenlerin oranı nedir?
4. Öğretmenlerin ne kadarı felsefi tercihlerinde katı tutum benimsemektedirler?
5. Herhangi bir felsefeyi benimsemeyip kendine özgü felsefe geliştiren öğretmenlerin oranı nedir?
6. Felsefi tercihlerinde kararsız veya aykırı olan öğretmenler var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Öğretmenlerin eğitimin felsefi temellerini oluşturan idealizm, realizm, deneycilik, varoluşçuluk ve daimicilik felsefi yaklaşımlarını ne kadar benimsediklerini ortaya koyarak öğretmenlerin felsefi birikimlerinin eğitim açısından önemine ilişkin öneriler sunmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma, program geliştirme sürecinde, özellikle hedeflerin belirlenmesinde önemli bir rol oynayan felsefenin ve sistemi yönlendiren başat felsefi yaklaşımın öğretmenler tarafından benimsenip benimsenmediğinin belirlenmesi, öğretmenlerin az da olsa bilinçlendirilmesi ve sürekli göz ardı edilme eğiliminde olunan felsefenin eğitimdeki rolünün vurgulanması anlamında önemlidir.

1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Ardahan ili ve Hanak ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarında görev yapan branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın

örneklemi Ardahan ili ve Hanak ilçesindeki beş ortaöğretim kurumu oluşturmaktadır.

Bu öğretim kurumları şunlardır:

- Ardahan Anadolu Öğretmen Lisesi
- Ardahan Anadolu Lisesi
- Ardahan Fen Lisesi
- Ardahan Endüstri Meslek Lisesi
- Hanak Çok Programlı Lisesi

Örnekleme bu ortaöğretim kurumlarında görev yapan 43 öğretmen oluşturmaktadır.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma daimicilik, idealizm, realizm, deneycilik, varoluşçuluk felsefi yaklaşımlarının benimsenme düzeylerinin araştırılmasıyla
2. Ardahan ilindeki beş ortaöğretim kurumunda görev yapan 43 öğretmenle
3. Veri toplama aracındaki sorularla
4. 2006-2007 Eğitim Öğretim yılıyla sınırlıdır.

1.6.Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın planlanması ve yürütülmesinde aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Araştırma için geliştirilen veri toplama aracının araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmıştır.
2. Hazırlanan anketin araştırmanın hipotezlerine cevap verici ve objektif nitelikte olduğu varsayılmıştır.
3. Çalışmada kullanılan kaynakların ve uygulanan anketin geçerlilik ve güvenilirliğinin olduğu varsayılmıştır.
4. Seçilen örneklerin Ardahan ili evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.
5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anket sorularını samimi olarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.7. Araştırmanın Yöntemi

1.7.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada genel tarama modeli kullanılarak ortaöğretim branş öğretmenlerinin daimicilik, idealizm, realizm, deneycilik, varoluşçuluk felsefi yaklaşımlarına ilişkin

görüşleri alınmıştır. Kullanılan tarama modeliyle varolan bir durumun varolduğu şekliyle betimlenmesi amaçlanmıştır.

1.7.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmannın problem ve alt problemlerine cevap verici nitelikte olduğu düşünölen, 40 sorudan oluşın 5’li derecelendirme ölçeği şeklinde anket uygulanmıştır. Araştırma anketinde daimicilik, idealizm, realizm, deneycilik ve varoluşçuluk felsefelerinin her birine ilişkin 8 önerme bulunmaktadır. Bu önermeler araştırmannın objektifliği açısından sıralı olarak değil karışık bir şekilde verilmiştir. Anket önermelerinin her biri 1’den 5’e kadar puanlanmış ve öğretmenlerin bunlardan herhangi birini işaretlemesi istenmiştir.

1.7.3. Veri Toplama Aracının Uygulanması

Veri toplama aracı uygulanmadan önce Ardahan ili Milli Eğitim Müdürlüğü’ne sunulmuş ve araştırmannın yapılması için gerekli resmi izin alınmıştır. Daha sonra araştırma evrenini oluşturan beş ortaöğretim kurumundaki 43 öğretmene bizzat araştırmacı tarafından uygulanmış ve toplanmıştır.

1.7.4. Verilerin Çözömlenmesi ve Değerlendirilmesi

Araştırmannın amacına uygun olarak toplanan veriler SPSS 12.0 programı kullanılarak bilgisayar ortamında girilmiş ve istatistiksel çözümlenmeleri yapılmıştır. Araştırmada 5’li derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Anket sorularından her birinin 1’den 5’e kadar puanlandığı araştırmada her bir felsefi yaklaşıma ilişkin 8 soruya verilen puanlar toplanarak 8’ e bölünmüş ve bu şekilde felsefi yaklaşımlara ilişkin çizgi grafikleri oluşturulmuş ve bu yaklaşımları öğretmenlerin benimseme düzeyleri ölçölmüştür. Daha sonra bu yaklaşımlara ilişkin tablolar oluşturulmuş ve her bir önermeye verilen puan değerlerinin toplamı, aritmetik ortalamaları ve frekansları hesaplanmıştır. Yine öğretmenlerin felsefi tercihlere yönelik olarak nasıl bir tutum benimsedikleri beş kriter esas alınarak hesaplanmış ve öğretmen tutumları çizgi grafikleriyle ifade edilmiş ve frekans ve yüzdellik değerleri verilmiştir.

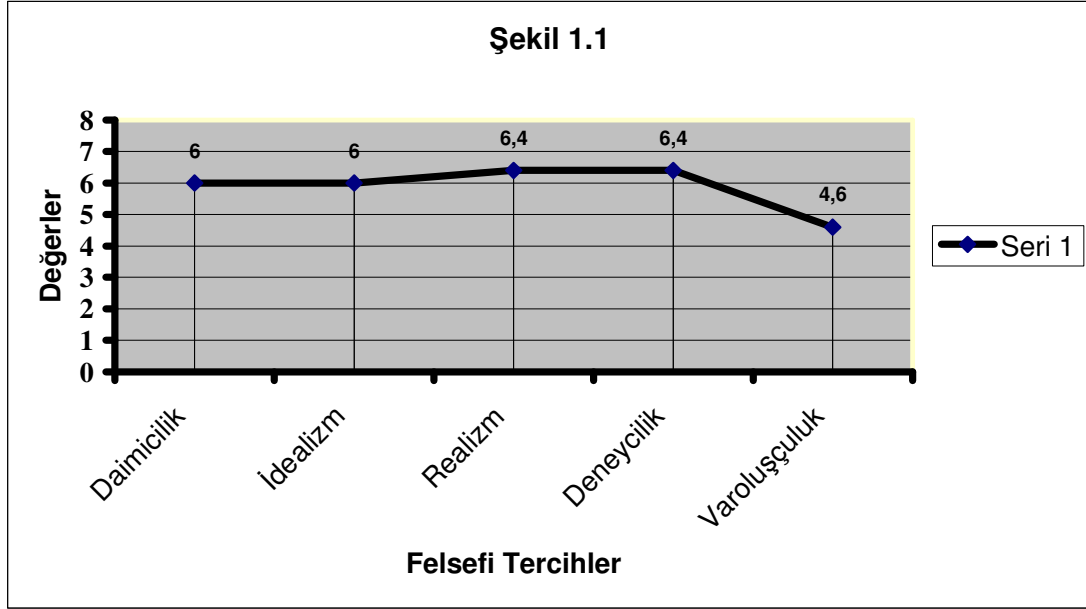
IV. BÖLÜM

1.ÖĞRETMENLERİN FELSEFİ TERCİHLERİNİN YAPILAN ANKETLERE GÖRE GRAFİKLENDİRİLMESİ

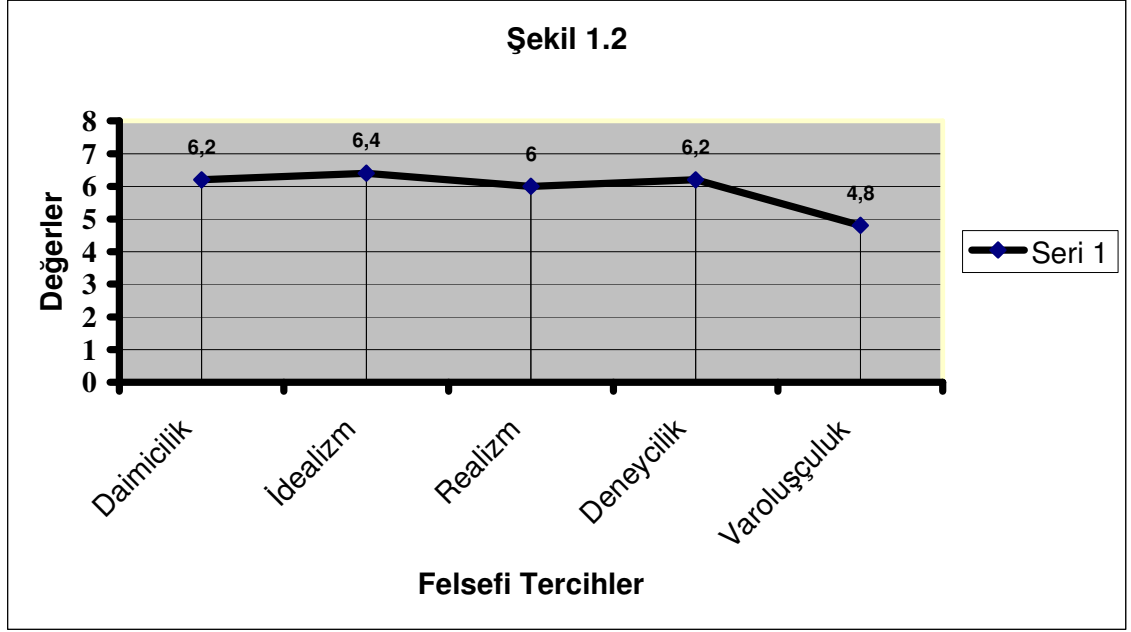
1.1.FELSEFİ TERCİHLERİNDE AYIRT EDİCİ OLMAYAN ÖĞRETMENLER

Öğretmenlerin anket sorularına verdikleri cevapların çizgi grafiğine dökülmesi sonucu , bazı öğretmenlerin cevap tablosundaki kesitlerinin düz ve yatay bir çizgi şeklinde olduğu görüldü. Öğretmenlerin farklı soru gruplarına aynı derecede puan verdikleri onların felsefi yaklaşımları ayırt etmede pek yeterli olmadıklarını gösterir. Çünkü birbirine zıt iki felsefi yaklaşıma bile aynı veya benzer puanlar verilmiştir. Bu da öğretmenin ya felsefi tercihleri ayırt etmede yetersiz olduğunu ya da anket sorularını dikkate almadan geliş güzel cevaplar verdiğini gösterir. Beş okuldan kırk üç (43) öğretmen üzerinde yapılan bu değerlendirmede öğretmenlerden dokuz (9) tanesinin grafiklerinin bu şekilde olduğu görülmüştür. Bu öğretmenlerin grafikleri tam bir yataylık göstermese de birbirine yakın cevaplar bir yetersizliğin olduğunu göstermektedir. Bu oran toplam öğretmen sayısının yaklaşık %21'ini oluşturması nedeniyle aslında hiç de küçümsenmeyecek bir rakamdır.yani öğretmenlerin 1/5'i felsefi tercihler yapma yeterliliğine sahip değildir. Bu öğretmenlerin eğitimin felsefi temellerini kavraması ve bu hedefler doğrultusunda eğitim durumlarını düzenlemesi de söz konusu olmayacaktır.

Aşağıda bu grafiklerden beş tanesi verilmiştir.

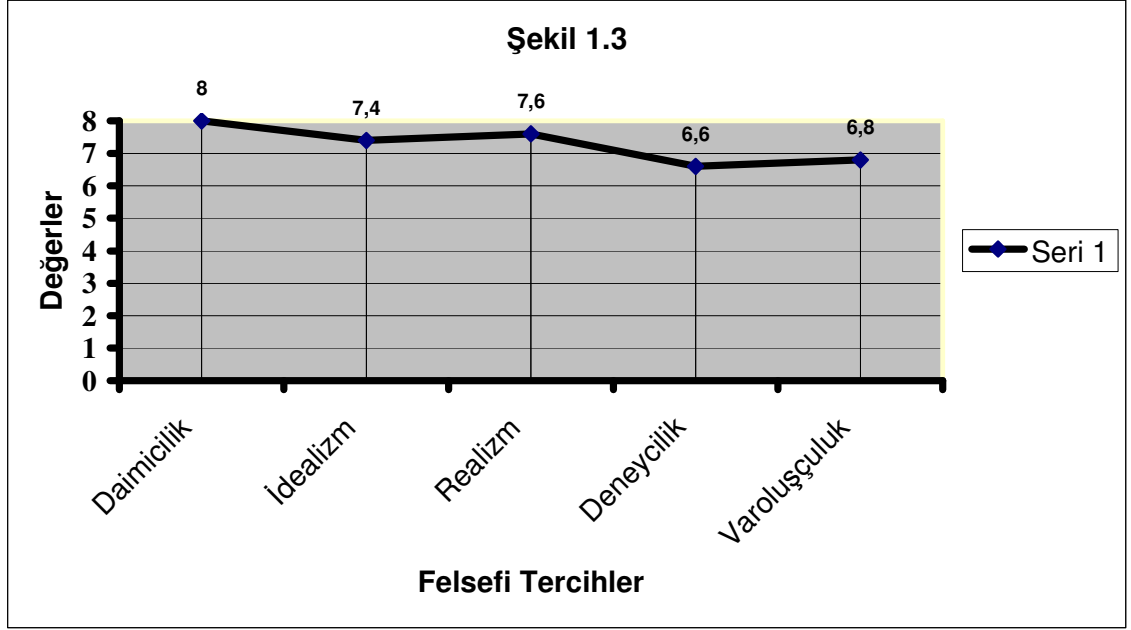

Yukarıdaki şekil incelendiğinde en yüksek değerlerin 6,4'le realizm ve deneycilikte olduğu görülür. Bunu 6 ile daimicilik ve idealizm takip etmektedir. Son olarak varoluşçuluk 4,6 seviyesinde kalmıştır. Öğretmenin birbirine yakın cevaplar vermesi ,idealizm ve realizm gibi birbirine zıt iki yaklaşımın arasında sadece 0,4 gibi bir farkın olması öğretmenin ayırt etmede yetersizliğini gösterir.

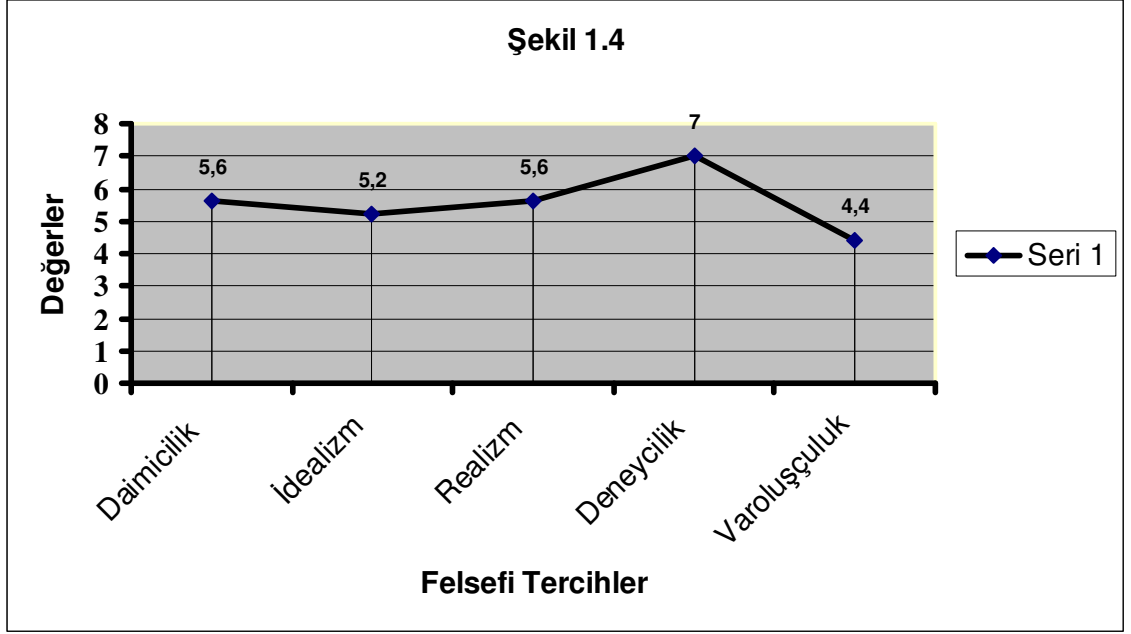

Yukarıdaki şekil incelendiğinde ilk sırayı 6,4'le idealizmin aldığı görülür. Daimicilik ve deneycilik 6,2'yle ikinci sırada yer alırken realizm 6 ve varoluşçuluk 4,8 değerlerini almıştır.

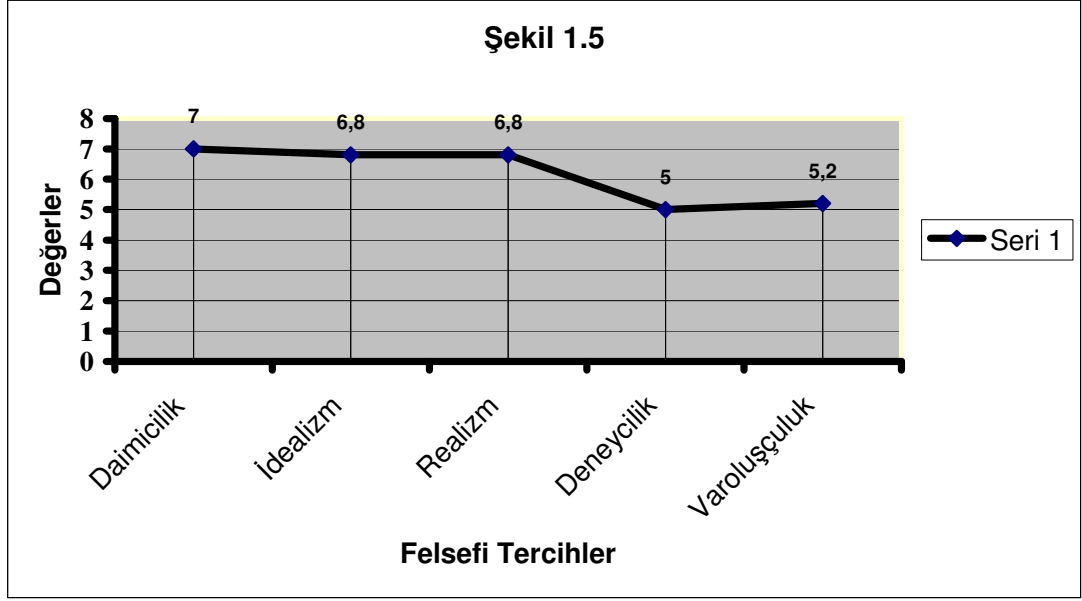
Birbirine yakın değerler , öğretmenin felsefi tercihleri ayırt etmede yetersiz olduğunu gösterir. Özellikle daimicilik ve deneyciliğin aynı değerler almış olması öğretmenin çelişkili tutumunu açıkça ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki şekil incelendiğinde öğretmenin daimicilik yaklaşımını savunduğu söylenebilir çünkü 8 verilebilecek en yüksek değerdir. Ancak öğretmenin realizme 7,6 değerini verirken idealizme 7,4 değerini vermesi bu iki yaklaşım arasında kesin bir ayrıma varamamış olduğunu gösterir. Yine daimiciliğin temelini oluşturan idealizme; realizme göre daha düşük bir değer vermesi de çelişkidir. Aynı yakınlık 6,6 olan deneycilikle 6,8 olan varoluşçuluk arasında da söz konusudur. Nitekim oluşan yatay çizgi öğretmenin felsefi tercihleri ayırt etmede yetersizliğini ortaya koymaktadır.

Yukarıdaki şekilde de daha önceki grafiklerde olduğu gibi birbirinden farklı anlayışlar benimseyen felsefi yaklaşımların birbirine oldukça yakın değerler aldığı görülmektedir. Nitekim daimicilik ve realizmin 5,6 ile aynı değeri 5,2 olan idealizmle 5,6 olan realizm arasında 0,4 gibi düşük bir farkın olması öğretmenin felsefi tercihleri ayırt etmede yetersiz olduğunu göstermektedir.

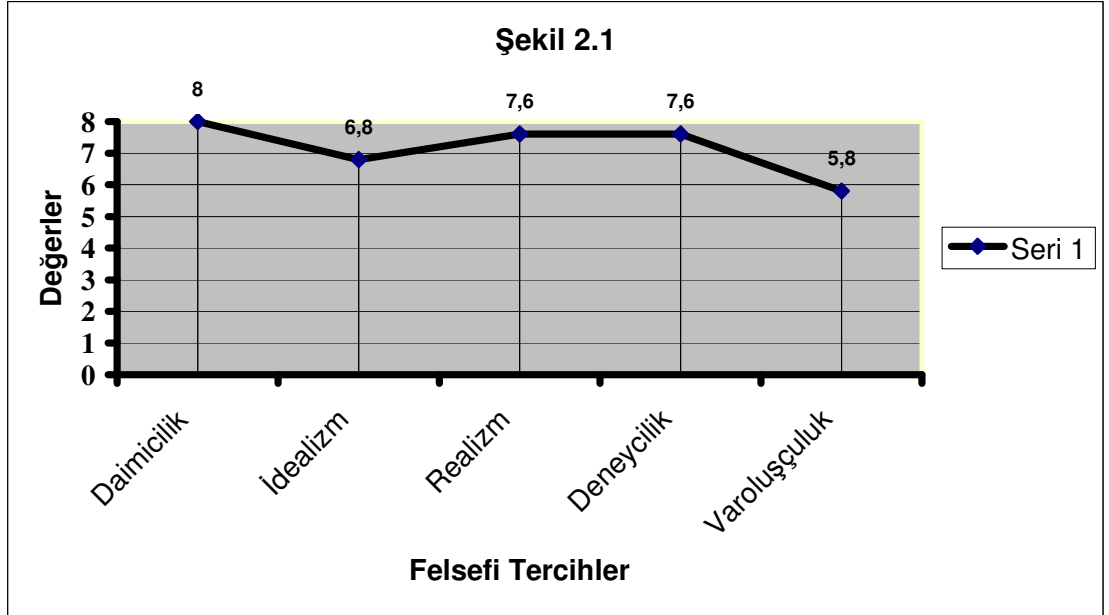

Bütün diğer grafiklerde söz konusu durum bu grafik (Şekil 1.5) için de geçerlidir. Grafik incelendiğinde yine idealizm ve realizm 6,8 ile aynı değeri aldığı görülmektedir. 7 değerini alan daimicilikle ; idealizm ve realizm arasında 0,2 gibi düşük bir fark söz konusudur. Sonuç olarak birbirine yakın değerler öğretmenin tercihleri ayırt edemediğini göstermektedir.

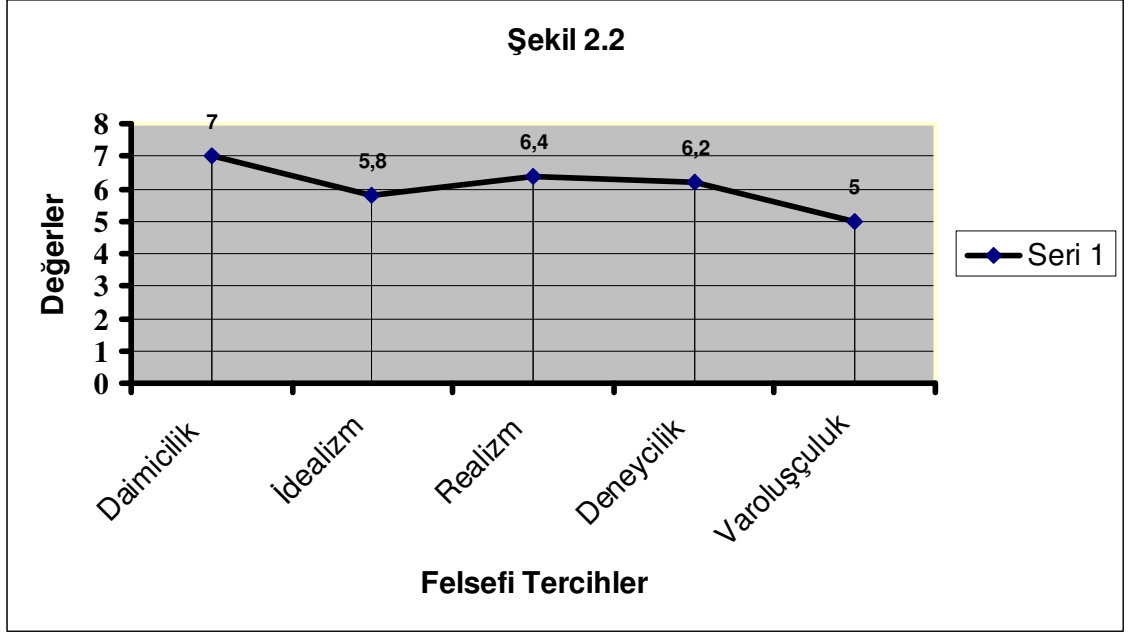
1.2.FELSEFİ TERCİHLERİNDE KATI TUTUM BENİMSEYEN ÖĞRETMENLER

Eğer öğretmenlerin anketlere verdiği cevaplarda verev (eğik) bir çizgi ortaya çıkıyorsa bu öğretmenin herhangi bir yaklaşıma ya da okula karşı çok katı bir tutum içerisinde olduğu, görüşlerinde pek esnek olmadığı ve sabit düşündüğü anlamına gelir. Ya da öğretmen bütün felsefelere dönük esnek bir yaklaşım sergiliyor olabilir. Yani öğretmenin herhangi bir yaklaşımı tam benimsemediği, bütün felsefelere belli bir mesafede yaklaştığı söylenebilir. Kırk üç (43) öğretmenden onunun (10) verdiği cevaplar bu tarz bir grafiğe işaret etmektedir. Bu da öğretmenlerin yaklaşık %23'ünün düşüncelerinde sabit ve değişime kapalı olduğunu gösterir.

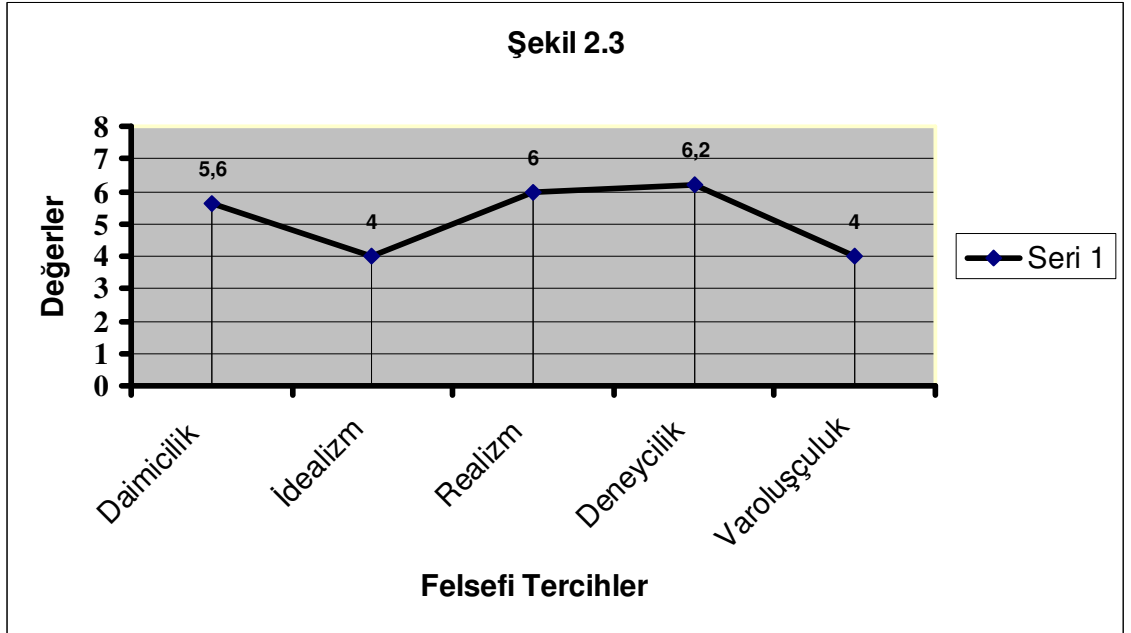
Aşağıda bu öğretmenlerin grafiklerine ilişkin beş örnek sunulmuştur.

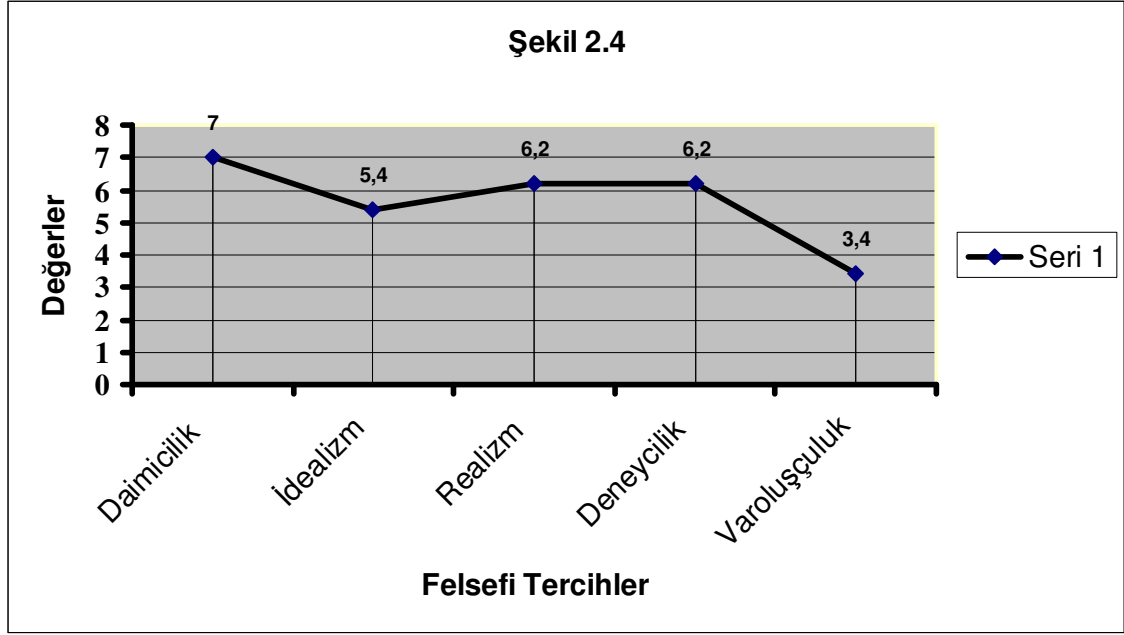
Şekil 2.1 incelendiğinde oluşan eğik çizgi öğretmenin sabit fikirli olduğunu gösterir.

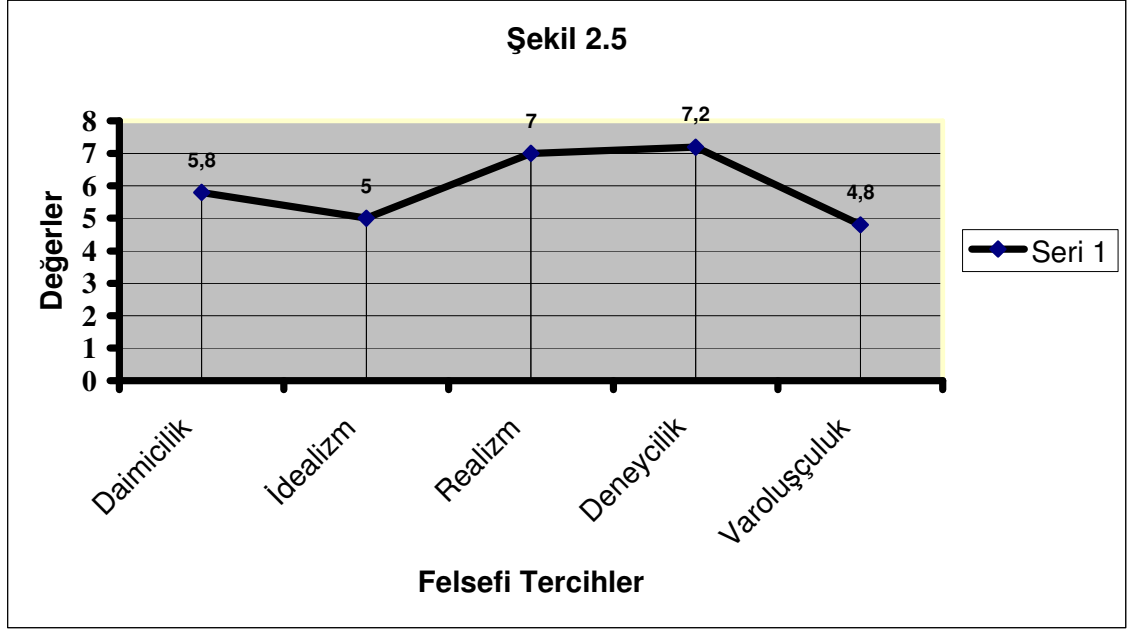
Yukarıdaki grafik (Şekil 2.2) iki yönde eğik bir çizgiyi gösteriyor. Bu da öğretmenin felsefi eğilimlerinde ya da felsefi eğilimlere ilişkin yargılarında sabit fikirli olduğunu göstermektedir.

Bu şekilde Şekil 2.2' de olduğu gibi bir çizgi oluşmakta ve öğretmenin katı tutumunu ifade etmektedir. İdealizmin 4 ,realizmin 6 değerini alması öğretmenin realizmle idealizm arasındaki tercihini realizmden yana kullandığını gösteriyor. Bu anlamda öğretmenin farklı yaklaşımları kullanmada aynı esnekliği göstermediği söylenebilir.

Şekil 2.4'te ise öğretmenin realist bir tavır benimsediği bununla birlikte daimiciliği esas aldığı söylenebilir. Varoluşçuluğa verilen düşük değer öğretmenin bu felsefi tutuma karşı pek esnek olmadığını ve benimsemediğini gösterir.

Şekil 2.5'teki öğretmen en yüksek en yüksek değeri 7,2 ile deneyciliğe vermiştir. Bunu 7 ile realizm takip etmektedir. En düşük değerleri 5 ile idealizm ve 4,8 ile varoluşçuluk oluşturur.

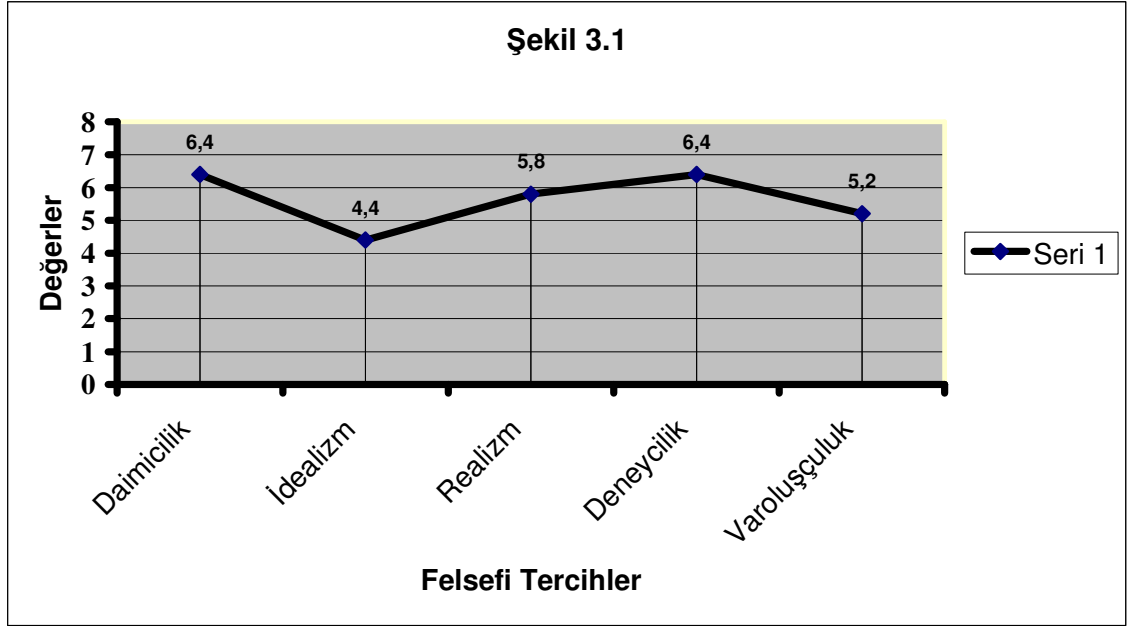
Bu da öğretmenin deneyciliği benimseme; idealizmi ve varoluşçuluğu reddetme konusunda biraz katı olduğunu gösterir.

1.3.BİRDEN FAZLA FELSEFİ TERCİHE SAHİP OLAN ÖĞRETMENLER

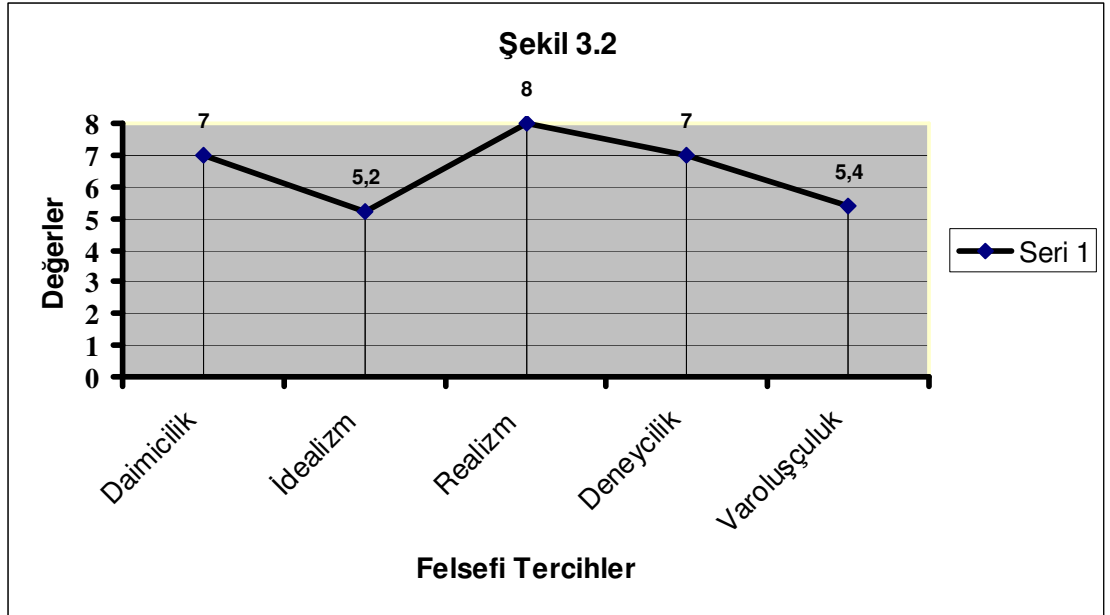
Yapılan araştırmada elde edilen bir diğer sonuç ; öğretmenlerin duruma göre farklı yaklaşımları kullanabildikleri, felsefi tercihleri ayırt etmede yeterli oldukları söylenebilir.

Şablonun iki veya daha fazla tepe (zirve) noktasının olması öğretmenin önemli konularda kesin yargılarının olduğunu gösterir. Zirveler ne kadar yakınsa cevaplardaki çelişki o kadar azdır. Bununla birlikte öğretmen konu ve öğrenciye göre esnek davranabilmekte, bir yaklaşımdan diğerine geçebilmektedir . Kırk üç (43) öğretmenden on birinin grafiklerinin bu yönde olduğu görülmektedir. Bu durumda öğretmenlerin yaklaşık %24'ü felsefi eğilimlerinde kesin yargılar oluşturabilmektedir.

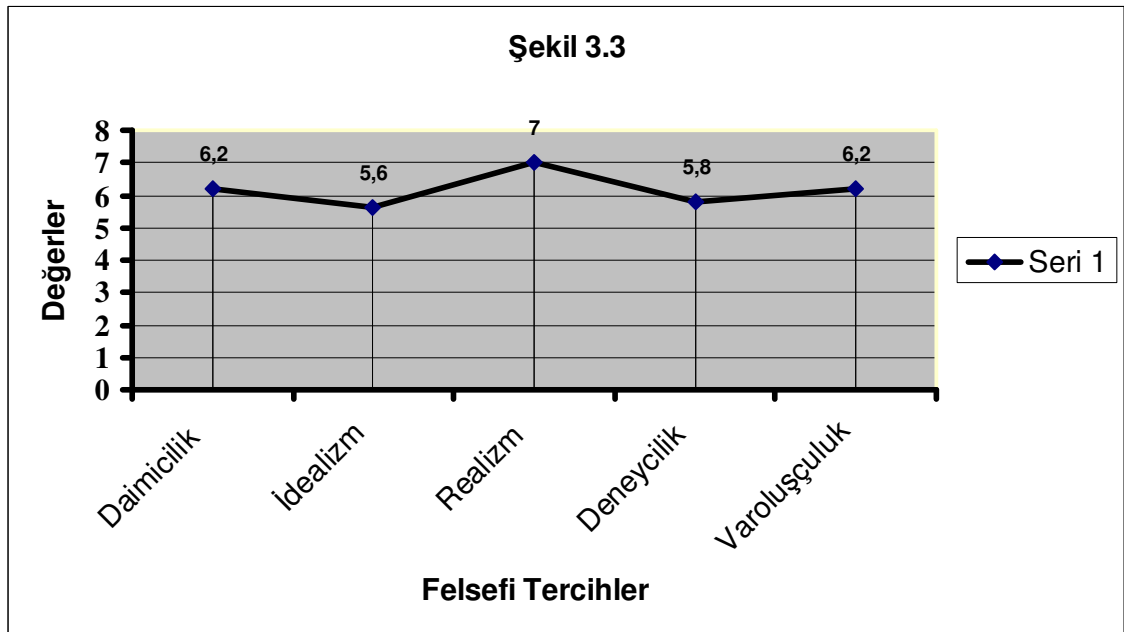
Aşağıda bu öğretmenlere ilişkin beş grafik örneklendirilmiştir.

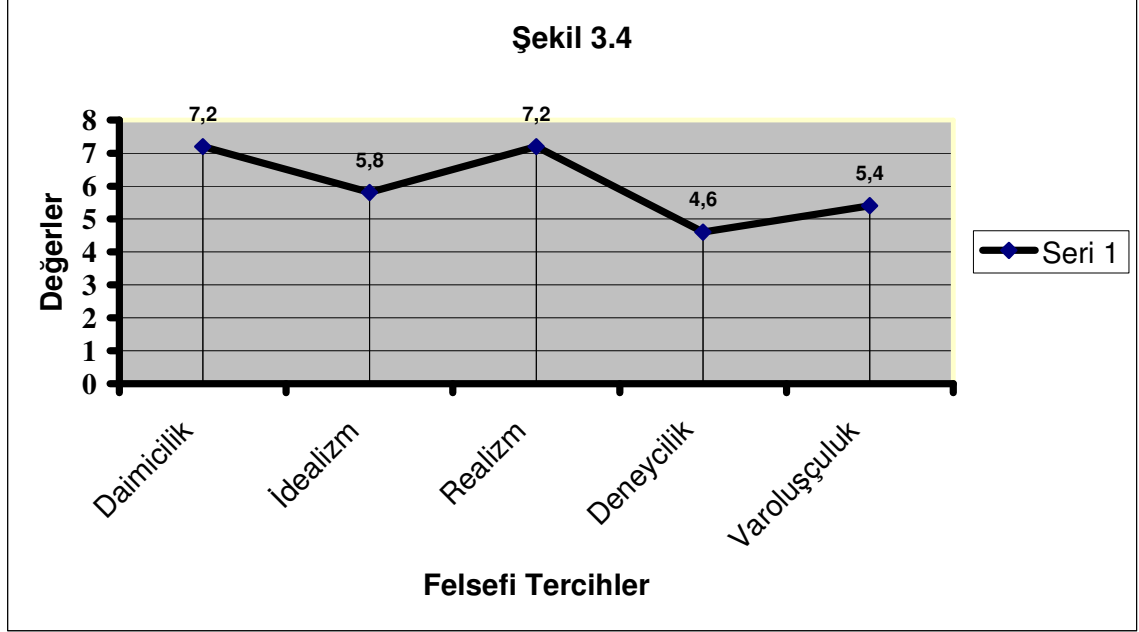
Yukarıdaki öğretmen incelendiğinde öğretmenin daimiciliğe ve deneycilığe verdiği değerlerin 6,4'le aynı olduğu ; bunu 5,8'le realizmin takip ettiği görülmektedir. Ondan sonra da 5,2 ile varoluşçuluk ve 4,4 ile idealizm gelmektedir. Grafikte oluşan iki tepe noktası öğretmenin önemli konularda kesin yargılarının olduğunu gösterir. Bununla birlikte öğretmen yeri geldiğinde daimiciliği benimserken yeri geldiğinde deneyci bir yaklaşım sergileyebilmektedir.

Şekil 3.2 incelendiğinde öğretmenin en yüksek değeri verdiği realizmi bir tavır olarak benimsediği görülmektedir. Bununla birlikte 7 değeri ile daimicilik ve deneyciliği aynı oranda benimseyen öğretmenin yine idealizm ve varoluşçuluğa 5,2 ve 5,4 gibi yakın değerler vermesi öğretmenin tutumlarında katı olmadığını ancak belli konularda kesin yargılarının olduğunu gösterir.

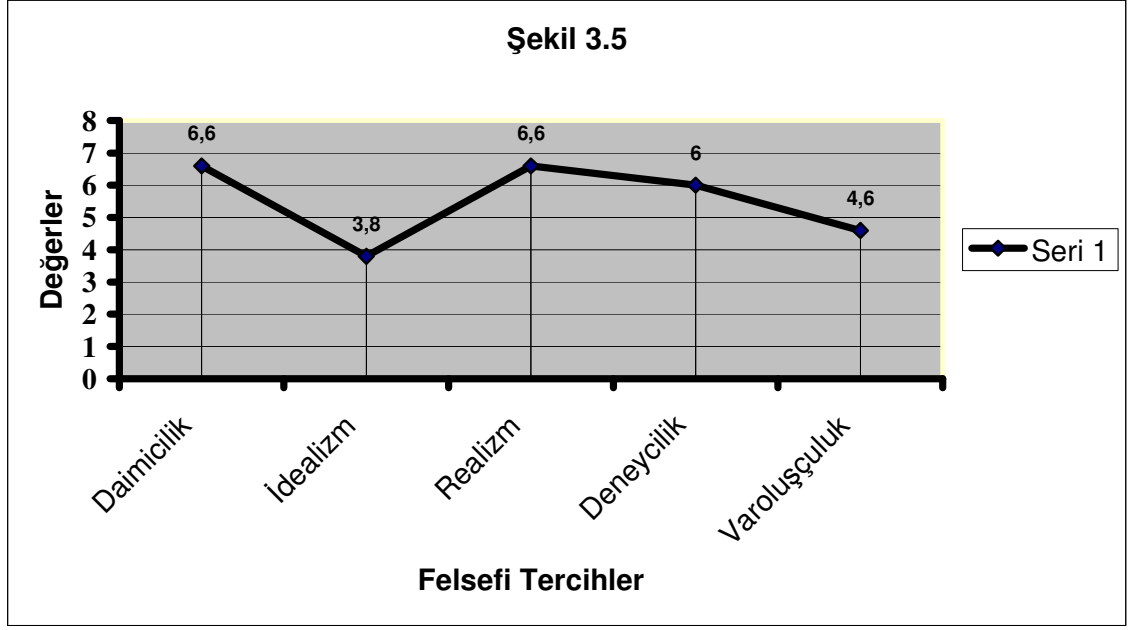

Yukarıdaki şekil incelendiğinde yine bir önceki şekle benzer olarak öğretmenin realist bir tavır sergilediği bununla beraber daimiciliği ve varoluşçuluğu aynı oranda kullanabildiği yine idealizme ve deneyciliğe verdiği yakın değerler öğretmenin bu ikisi arasında tercih yapabildiğini ve kesin hükümlere sahip olmakla birlikte, duruma göre esnek bir tutum sergileyebildiğini gösterir.

Şekil 3.4'te öğretmen daimicilik ve realizme 7,2 değerini vererek iki tepe noktası oluşturmuştur. Bu da öğretmenin önemli konularda kesin yargılarının olduğunu gösterir. Ancak öğretmen tutumlarında körü körüne bir bağlılıktan ziyade daha fazla açıklamaya gereksinim duyan bir yaklaşım sergilemektedir.

Yine idealizm ve varoluşçuluğa verdiği yakın değerler öğretmenin bu ikisi arasında seçim yapabildiğini ancak önceliği idealizme verdiğini gösterir. Deneyciliğe en düşük değeri vermesi öğretmenin daha rasyonel olduğunun göstergesidir. Ancak realizmin tepe noktasında yer alması bu konuda da çok katı bir tutum sergilemediğinin göstergesidir.

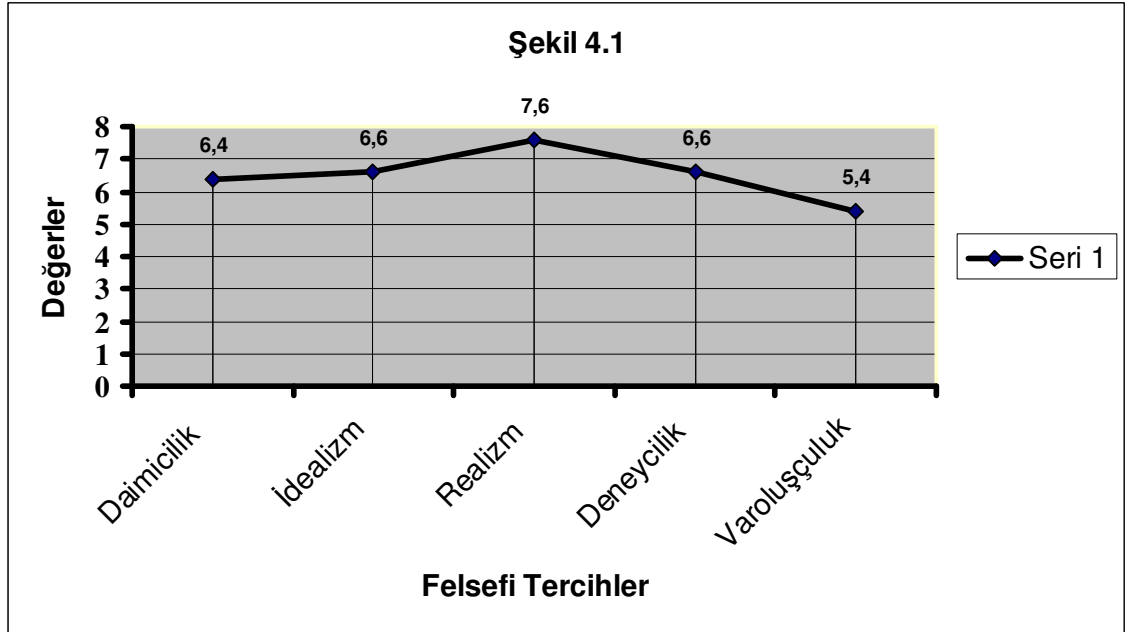
Şekil 3.5'te daimicilik ve realizm 6,6'lık değerle iki zirveli bir grafik oluşturmuşlardır. Bu da genel olarak realist bir tavır içinde olan öğretmenin eğitime yaklaşımında daimici anlayışa öncelik verdiğini gösterir.

1.4.FELSEFİ TERCİHLERİNDE KARARSIZ VE AYKIRI OLAN ÖĞRETMENLER

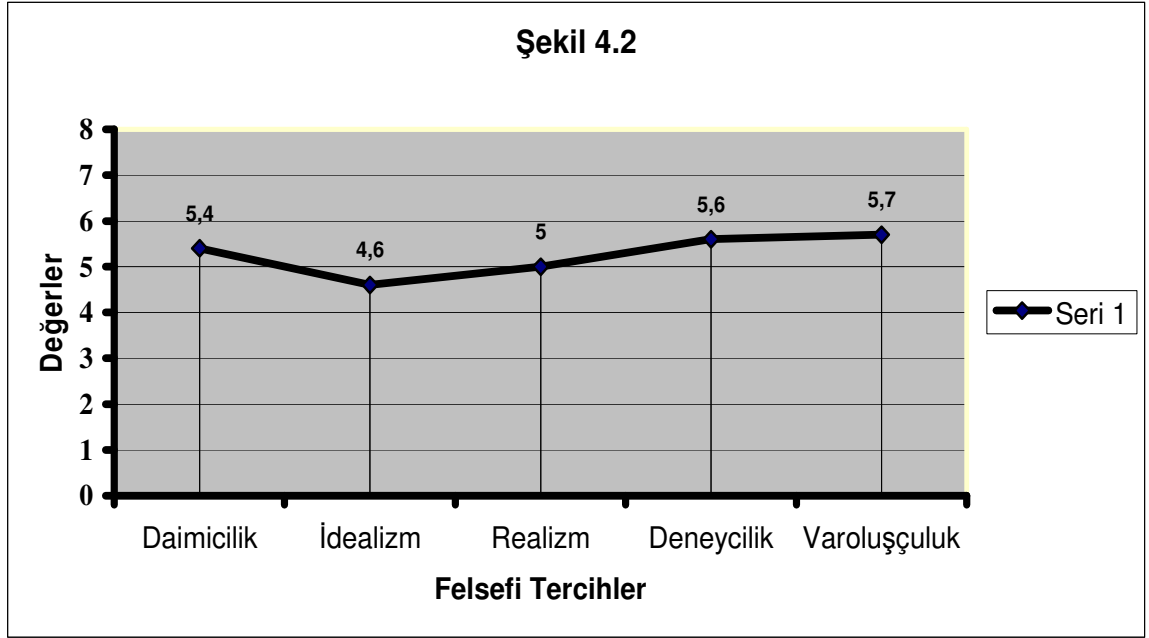
Bu kategoride yer alan öğretmenlerin grafikleri “V” veya “Λ”şeklinde olup bu durumun genellikle öğretmenin kararsız veya aykırı bir tutum içerisinde olduğunu gösterir. Bu şekilde verilen cevaplar öğretmenin birbirine zıt anlayışlara yönelik güçlü inanışlarının olduğunu gösterir. Örneğin öğretmen hem konuyu merkeze alan bir yaklaşımın daha iyi olacağını savunurken hem de eğitimde öğrenciden hareket edilmelidir şeklinde bir tavır içerisine girebilir. Ya da hem tecrübeyi öne alıp hem de gerçek olan akılsaldır diyebilir. Bu tarz bir yaklaşım öğretmenin büyük ölçüde kararsız olup kendi içinde çelişkiye düştüğünü ya da aykırı bir tavır sergilediğini, tutarlı bir yaklaşım içerisinde olmadığını gösterir.

Anketin uygulandığı kırk üç öğretmenden sekizinin böyle bir tavır içerisinde olduğu , Oluşturulan grafiklerde görülmektedir.

Aşağıda bu öğretmenlerden beşinin çizgi grafikleri örneklendirilmiştir.

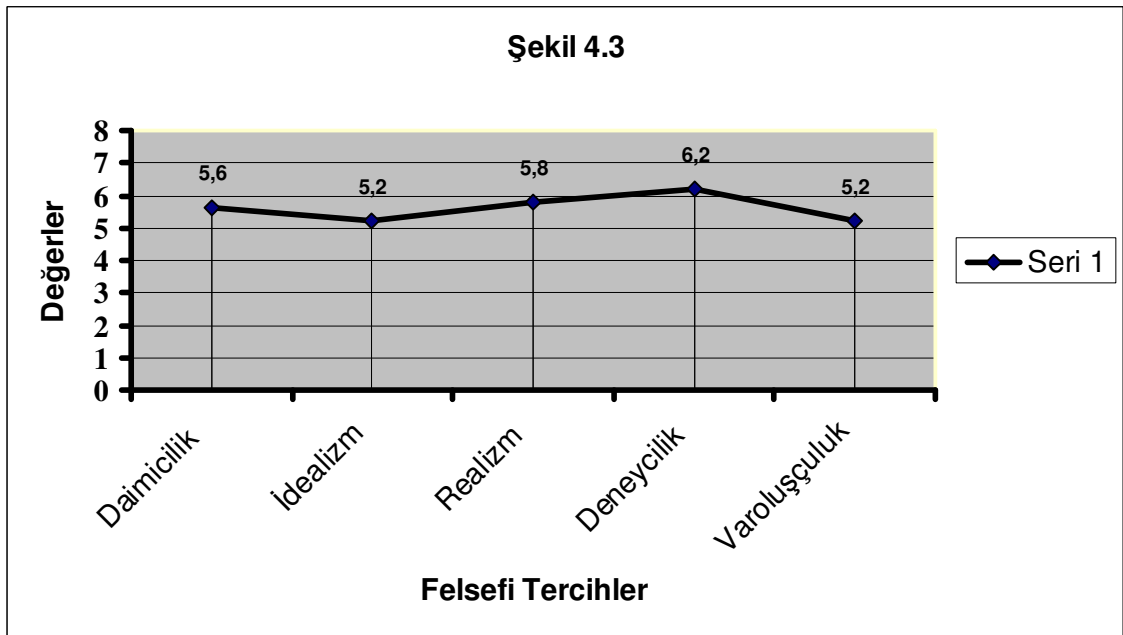

Yukarıdaki grafikte oluşan “Λ” şekli öğretmenin kararsızlığını ifade eder. Öğretmen birbirine aykırı olan iki yaklaşıma yani idealizme ve deneyciliğe ilişkin sorularda aynı değerde cevaplar vermiştir. Bu da öğretmenin kararsız bir tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

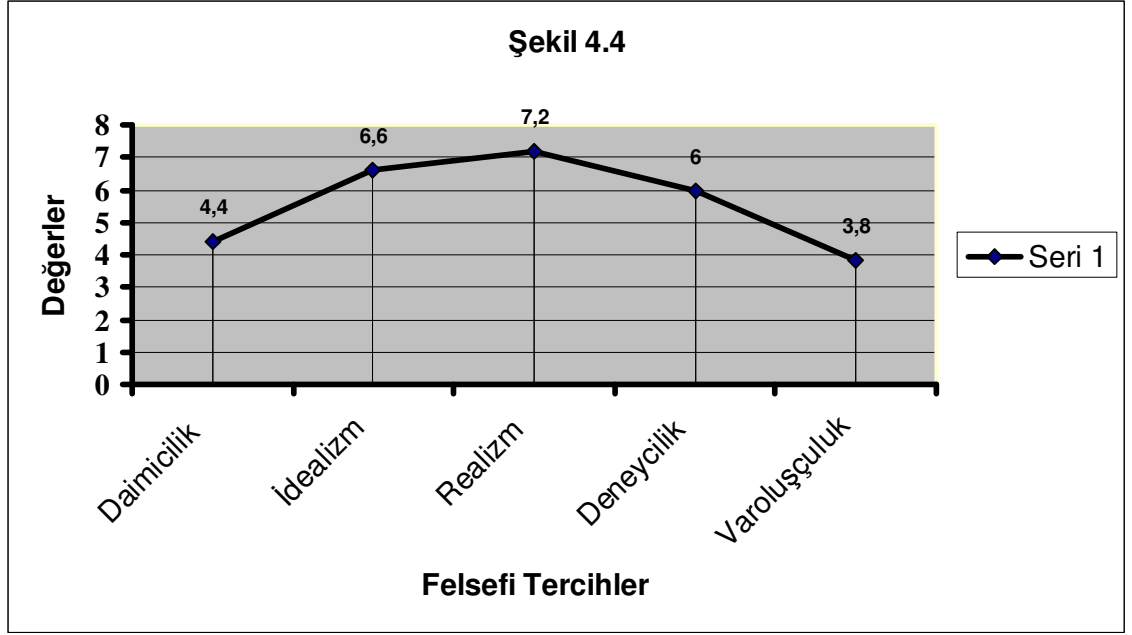

Şekil 4.1 den farklı olarak bu öğretmenin grafiği ters yönde eğim göstermekle birlikte bu öğretmenin tutumu da bir öncekinden çok farklı değildir.

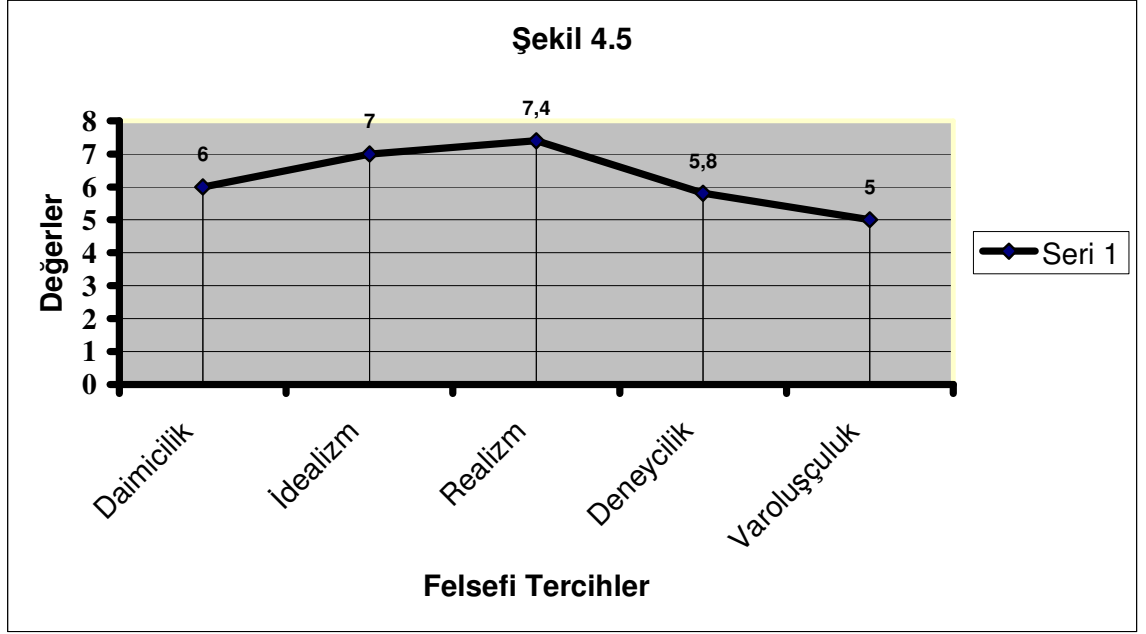
Bu çizgi grafiğine verilen cevaplarda öğretmenin aykırı bir tutum sergilediğini ve kendi içerisinde çelişkiye düştüğünü göstermektedir.

Yukarıdaki şekilde öğretmen bütün yaklaşımlara yakın değer vermekle bu yaklaşımlar arasında net bir ayırım yapamadığını ve kararsız olduğunu ifade ediyor. Örneğin idealizme karşıt bir yaklaşım olarak doğan varoluşçulukla idealizme 5,2 ile aynı değer vermesi öğretmenin aykırılığını gösterir.

Şekil 4.4'teki öğretmen yine idealizme ve deneyciliğe aykırı sorulara aynı ya da yakın puanlar vermiş ve idealizmden kaynağını alan daimiciliğe daha düşük bir değer vermekle yine felsefi tercihlerinde kararsız olduğunu göstermiştir.

Bundan önceki dört şekilde olduğu gibi şekil 4.5'te de oluşan “Λ” şeklindeki çizgi yine kararsız ve aykırı bir tutumu ifade etmektedir.

1.5.SEÇMECİ FELSEFİYİ BENİMSEYEN YA DA KENDİ FELSEFESİNİ OLUŞTURMA EĞİLİMİNDE OLAN ÖĞRETMENLER

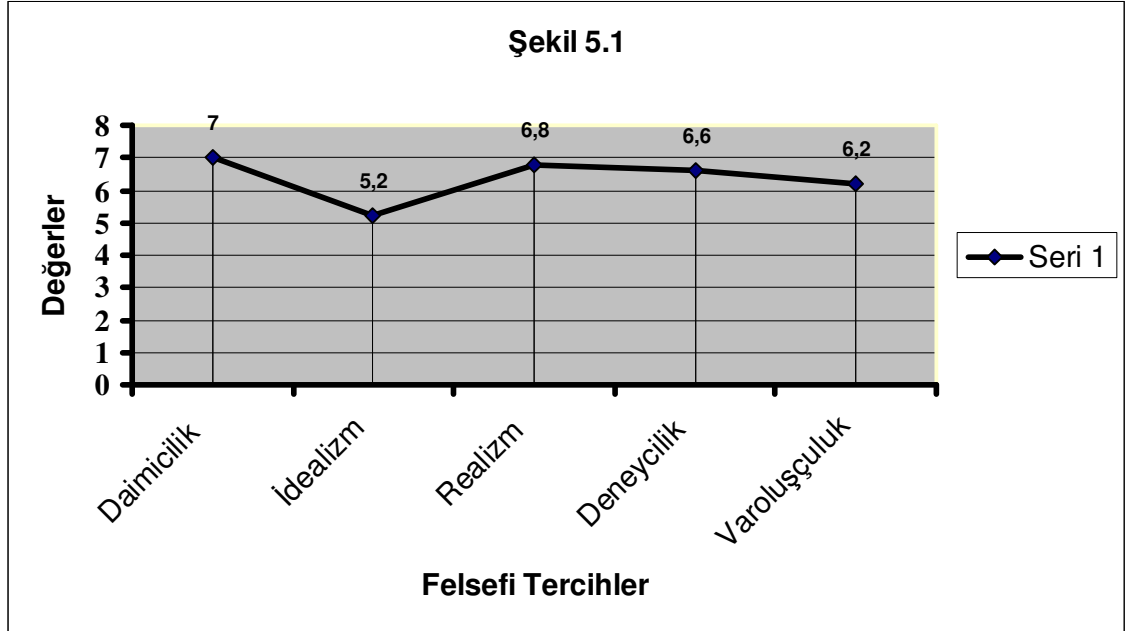
Seçmeci felsefe; kişinin herhangi bir felsefeyi mutlaklaştırmayıp, farklı felsefelerin en iyilerini bir araya getirerek oluşturduğu bir sentezdir. Bu anlayış katı bir tutumdan ya da kararsızlıktan ziyade bütün felsefelere temkinli yaklaşmayı ifade eder. Böyle bir tutumu benimseyen öğretmen mükemmeliyetçi, araştırmacı ve en iyisini bulmaya çalışan tavra sahiptir.

Seçmeci felsefeyi benimseyen ya da hiçbir felsefeyi benimsemeyip kendine özgü bir anlayış, yeni bir bakış ve farklı bir yaklaşım benimseyen öğretmenler yaratıcı yönü ağır basan insanlardır. Elbette bu öğretmenler öğrencilere yeni ufuklar kazandıracak daha verimli insanlardır.

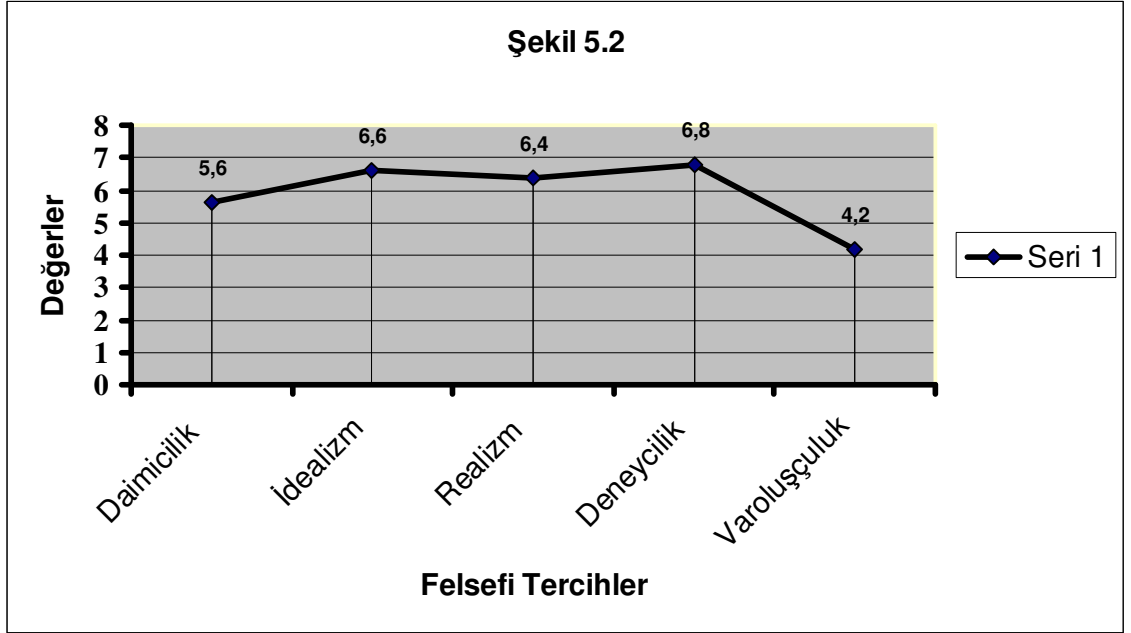
Yapılan anket çalışmasında kırk üç (43) öğretmenden sadece beşinin (5) grafiklerinin bu tarz bir yaklaşımı sergilediği görülmektedir. Bu oranın %11 gibi düşük bir seviyede olması düşündürücüdür.

Bu tavra ilişkin çizgi grafiği dik zirveleri ve vadileri olmayan sadece kavisli bir şekildedir.

Aşağıda bu öğretmenlerin grafikleri örneklendirilmiştir.

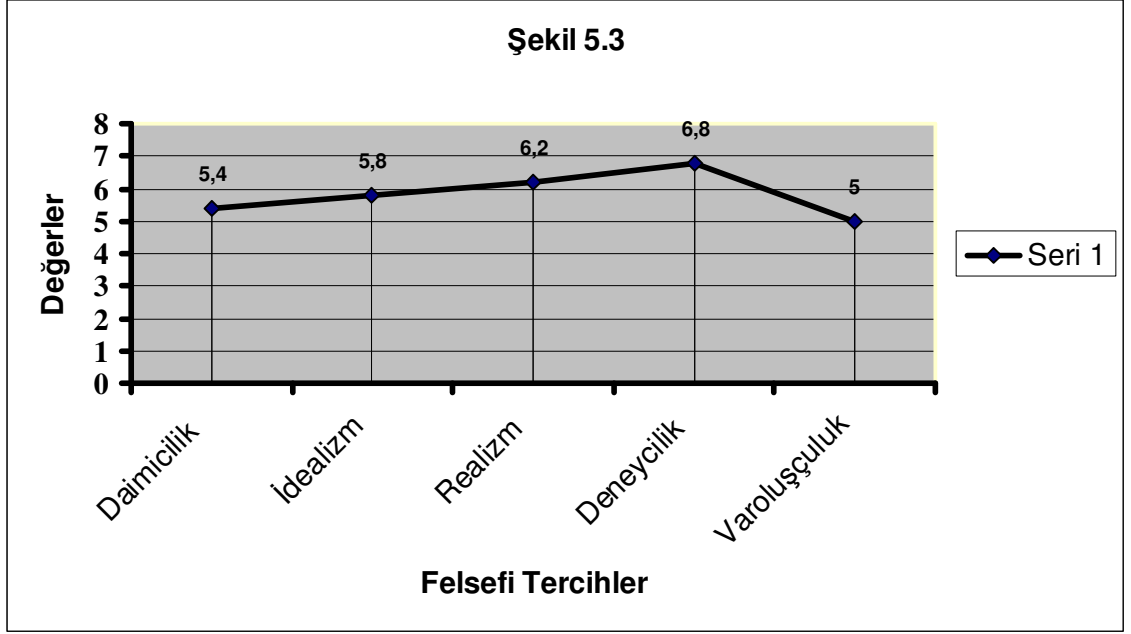

Birbirine yakın değerlerle oluşan kavisli çizgiden de anlaşıldığı gibi bu rretmen genel olarak bütün felsefi ekollere mesafeli yaklaşmaktadır. Grafikten ıkarılacak sonuç; rretmenin kendi felsefesini kurma eğiliminde olduğudur.

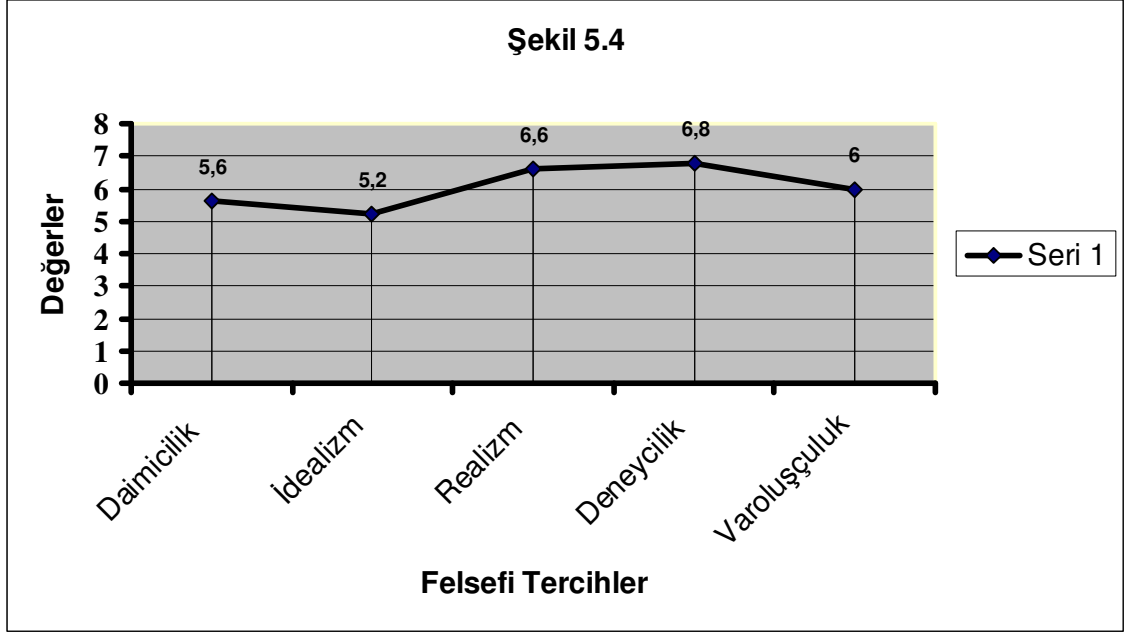

şekil 5.2'deki rretmen varoluşçu yaklaşıma biraz uzak durmakla beraber idealizm, realizm ve deneyciliğe verdiği yakın değerlerle bu yaklaşımların bir sentezini oluşurmaya çalıştığı izlenimini vermektedir.

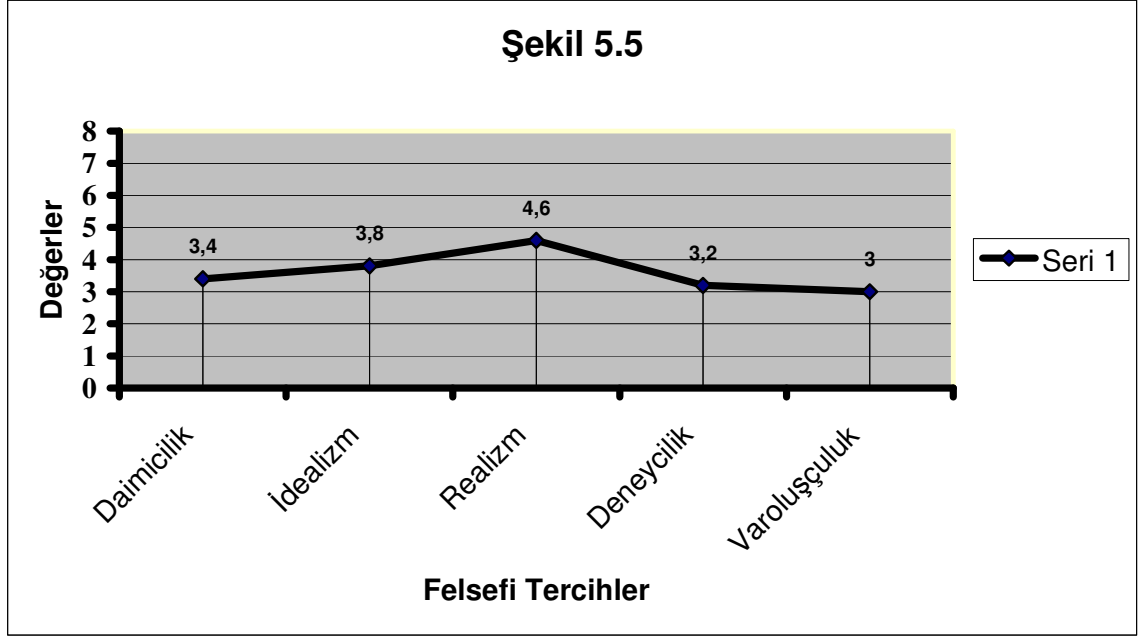
rretmenin sorulara verdiği puanlarda onun seçmeci bir anlayışla, en iyinin sentezini yapmaya çalıştığını göstermektedir.

Yukarıdaki şekilden de anlaşılacağı gibi öğretmen ya seçmeci felsefeyi benimsiyor ya da şuan kendi felsefesini oluşturmakla meşgul.

Şekil 5.4'te 5 ila 7 arasında değişen değerler, öğretmenin bu felsefelerin hepsine yönelik olumlu bir eğiliminin olduğunu gösterir. Felsefi eğilimlere verilen yüksek değerler bu eğilimler hakkında bilgi sahibi olduğunu gösterir. Bununla birlikte yaklaşımlardan birinin diğerinden çok fazla üstün tutulmaması bir sentez çabası göstergesidir.

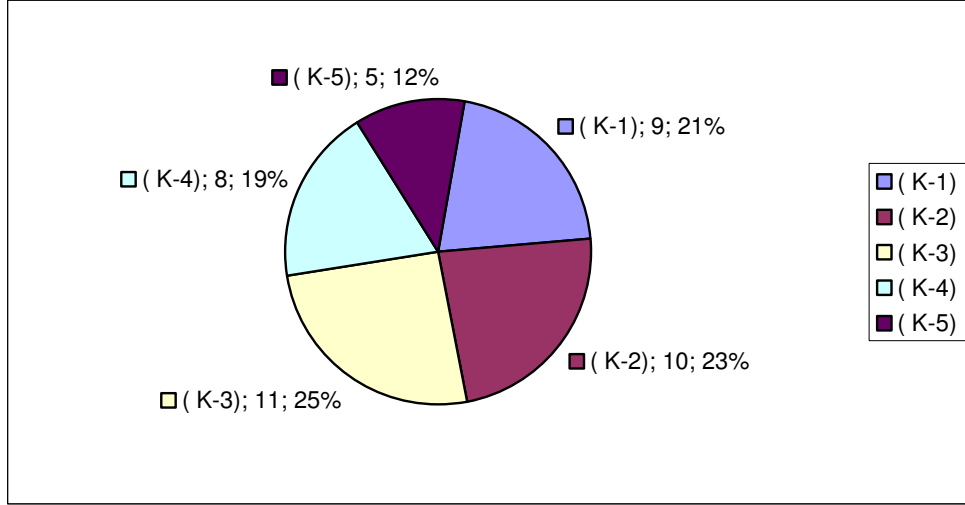

Bu öğretmen Şekil 5.4'teki öğretmenlerden farklı olarak daha düşük değerler vermiştir. Bu durum öğretmenin felsefi yaklaşımlara mesafeli davrandığını ve muhtemelen kendine özgü bağımsız bir anlayış geliştirdiğini göstermektedir.

Bu bölümde öğretmenlere yapılan anketin bireysel bazda bir değerlendirilmesi yapılmış ve bu değerlendirme çizgi grafikleriyle ifade edilmiştir. Beş kriterin esas alındığı değerlendirmede kriterler şöyledir:

- Felsefi tercihleri ayırt etmede yetersiz öğretmenler (K-1)
- Felsefi tercihlerinde katı tutum benimseyen öğretmenler (K-2)
- Birden fazla tercihi aynı oranda benimseyen öğretmenler (K-3)
- Felsefi tercihlerinde kararsız ve aykırı olan öğretmenler (K-4)
- Seçmeci felsefeyi benimseyen ya da kendi felsefelerini oluşturma eğiliminde olan öğretmenler (K-5)

Kırk üç öğretmenin katıldığı ankete verilen cevaplara göre oluşturulan grafiklerin yukarıdaki kriterlere göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Şekil- 6

Yukarıdaki grafik incelendiğinde en geniş dilimi %25’le birden fazla tercihi benimsemiş eğiliminde olan öğretmenlerin oluşturduğu görülür. Bu durum öğretmenlerin dörtte birinin tek bir felsefi yaklaşımı ideolojileştirip, bütün bir eğitim sürecini buna göre düzenleme eğiliminde olmadıklarını, birden fazla felsefeyi kullandıklarını gösterir. Bu da öğretmenlerin çoğunun ılımlı bir yaklaşımdan yana olduğunu gösterir. Yine grafikte görüldüğü gibi ikinci sırayı % 23’lük bir oranla felsefi tercihlerinde katı davranan öğretmenler almaktadır. Buradan çıkacak sonuç yine neredeyse dörtte birinin de biraz önce bahsettiğimiz öğretmenlerin aksine tek bir felsefi yaklaşımdan yana oldukları, yada tüm felsefelerle karşı katı bir tavır içerisinde oldukları görülmektedir. Bu öğretmenler biraz daha sabit düşünen, kendi doğrularının en doğru olduğunu düşünen ve onlardan taviz vermeyen bir anlayış sergilemektedir. Nitekim öğrenci görüşleri alındığında grafikleri bu yönde olan öğretmenlerin gerçekten de yeni fikirlere çok açık olmadığı, ya fazla idealist, ya da fazla realist düşündükleri ifade edilmiştir. Üçüncü sırayı %21 oranıyla felsefi tercihleri ayırt etmede yetersiz olan öğretmenlerin aldığı görülmektedir. Bu da öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun dersi işlerken herhangi bir felsefi yaklaşımı bilinçli olarak benimsemediğini, ya da bunlardan tamamen bihaber olduğunu gösterir. Her eğitim sisteminin bir felsefe üzerine kurulduğunu daha doğrusu bir felsefeyi kaynak edindiğini düşünürsek, eğitimin uygulayıcısı olan öğretmenlerin bu durumdan uzak olmaları eğitim hedefleri açısından pek de iç açıcı sonuçlar doğurmayacaktır. Bu yüzden aslında hangi branşta olursa olsun

her öğretmenin eğitim fakültelerinde felsefe eğitimi alması gerektiğini düşünüyorum. Yoksa gelişigüzel yöntemlerle, felsefeyi işin içine katmadan yapılan eğitim yavan bir eğitim olarak kalacaktır. Öğretmenlerin % 19 gibi bir bölümü de felsefi tercihlerinde kararsız veya aykırı olan öğretmenleri oluşturmaktadır. Aykırılıktan kasıt, öğretmenin birbirine zıt iki yaklaşıma aynı türden puanlar vermesidir. Örneğin: “bilginin kaynağı sezgidir.” Şeklindeki bir önermeyle “ bilgi deney ve tecrübeye dayanır.”şeklindeki bir önermeye aynı puanı veren bir öğretmenin aykırı hareket ettiği söylenebilir. Bu oran da aslında azımsanmayacak bir orandır. Bu öğretmenler ya anket önermelerini düşünmeden, rasgele puanlamışlardır ya da gerçekten felsefe hakkında çok fazla şey bilmemektedirler. Üçüncü bir durumda öğretmenlerin kendi içlerinde de çelişkili olduğudur. Birinci durum bir kenara bırakıldığında ikinci ve üçüncü durum açısından değerlendirirsek hiç de hoş olmayan bir tabloyla karşılaşırız. Çünkü bu tarz yaklaşım benimseyen öğretmenlerin eğitim ortamlarını düzenlerken de aynı kararsızlıkla hareket etmeleri muhtemeldir. Bu da öğrencilerin sağlıklı bir eğitim durumuyla karşı karşıya olmamaları anlamına gelir ki bu durum eğitimin kalitesini düşürecektir. Yine öğrenci görüşleri alındığında grafikleri bu şekilde olan öğretmenlerin derslerde konudan konuya atladıkları, birbiriyle çelişen değerleri öğrencilere benimsetmeye çalıştıkları ifade edilmiştir. Tabii bu yargıların ne kadar kesinlik ifade ettiği tartışılır. En düşük yüzdeyi de % 12 ile seçmeci felsefeyi benimseyen ya da kendi felsefelerini oluşturma çabasında olan öğretmenler oluşturuyor. Daha önce de bahsedildiği gibi seçmeci felsefe tüm felsefelerden en iyileri seçip bir araya getirme yaklaşımıdır. Bu da bütün felsefeleri yakından tanımayı, onlar hakkında bir fikir sahibi olmayı gerektirir. Ya da öğretmenin kendi felsefesini oluşturabilmesi için bütün yaklaşımları denemiş, ancak istediği sonucu alamamış olması gerekir. Bu da güçlü bir felsefi birikim demektir. Grafikteki en az yüzdenin bu şekilde düşünen öğretmenlerden oluşması da gösteriyor ki öğretmenlerimizin çoğu eğitime ilişkin felsefi yaklaşımları çok bilmemekte, bunları eğitim ortamında yeterince kullanamamaktadır. Oysa ki çağdaş düşünen, düşündüğünü ifade edebilen, akıl yürütme, tartışma yeteneğine sahip genç insanlar yetiştirmek, ülkemizin geleceği için oldukça önemlidir. Ancak böyle nesillerle çağdaş uygarlık seviyesine ulaşabiliriz. Böyle bir neslin yetişmesi de zaten bir nevi düşünme sanatı olan felsefeyi bu gençlerin eğitiminde kullanmakla mümkündür. Ancak ne yazık ki halen daha felsefeyi gereksiz ve boş bir uğraş olarak gören eğitimcilerimiz mevcuttur.

2.YAPILAN ANKETLERE GÖRE ÖĞRETMENLERİN FELSEFİ TERCİHLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bundan önceki bölümde yapılan anket bazında öğretmenlerin bireysel olarak değerlendirmeleri yapılmış, daha sonra bunlar yüzdelik değerler olarak grafiklendirilmiştir. Anket uygulanırken esas alınan Ardahan ilindeki beş okuldan kırk üç öğretmen ankete katılmış ve önermeleri okuyarak puanlamıştır. Öğretmenlere uygulanan anket esasında beş felsefi yaklaşımın her birine ait sekiz önermeden oluşmaktadır. Öğretmenler bu önermelere birden beşe kadar değer vermişlerdir. Bu değerler ışığında oluşturulan tablolar ve bu tabloların değerlendirmeleri aşağıdadır.

2.1.Daimiciliğe İlişkin Bulgular

İlkeler	5	4	3	2	1	Boş	Ortalama
Gerçeklik ruha ve akla dayanır	15	19	4	2	3		3,95
Öğretmen sınıfta güçlü bir otorite olduğunu göstermelidir.	16	5	8	6	8		3,34
İdeal öğretmenler bilgiyi yorumlayarak aktarırlar.	19	15	4	3	2		4,06
Okullar ahlaki değerleri öğretmekle yükümlüdür.	14	13	5	4	7		3,53
Eğitim kurumları manevi ve sosyal değerleri korumak ve kuvvetlendirmek için vardır.	15	13	7	4	4		3,72
Katı bir disipline dayanan ortamda etkili bir öğrenme gerçekleşemez.	19	11	10	2	1		4,04
Kesin gerçekliği olan bir bilgi öğrenciler için önemli bir kazanımdır.	18	14	4	4	3		3,93
Herkesin öğrenebileceği temel bilgiler vardır.	20	19	3	1	0		4,34
TOPLAM	136	109	45	26	28		3,86

Tablo-1

Yukarıdaki tablo Daimici(perennialist) felsefeye ilişkin sekiz önermeden oluşmaktadır. Tablo incelendiğinde “gerçeklik ruha ve akla dayanır.” şeklindeki birinci önermeye öğretmenler genel olarak yüksek değerler verdiğini görüyoruz. 3,95 olan bu oran öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun idealist bir karakterde olduğunu gösterir. “Öğretmen sınıfta güçlü bir otorite olduğunu göstermelidir” şeklindeki önermeye 16 öğretmenin tam puan vermesi öğretmenlerin otoriteyi ellerinde tutma taraftarı olduklarının göstergesidir. Bununla birlikte “katı bir disipline dayanan ortamda etkili bir öğrenme gerçekleşemez.” Şeklindeki önermeye verilen yüksek değer, öğretmenlerin otoriteden kasıtlarının aşırı bir disiplin ortamı oluşturmak değil, karşılıklı iletişime ve uzlaşmaya dayanan bir sınıf ortamı oluşturmak olduğu ancak yine de sınıfta öğretmenin etkin bir varlığının olması gerektiği şeklinde anlaşılabilir. Önermelere verilen puanların aritmetik ortalamaları alındığında en yüksek değer “Herkesin öğrenebileceği temel bilgiler vardır.” şeklindeki önermeye verilmiş olduğunu görüyoruz. Bu sonuç eğitim açısından sevindiricidir. Çünkü öğretmenlerin her öğrenciye verilecek daha doğrusu her öğrencinin alabileceği bir takım bilgilerin olduğu yönünde bir inançları vardır. Bu da hiçbir öğrencinin bir kenara itilmemesi, hepsine kabiliyetleri ölçüsünde bir şeyler öğretilmesi anlamına gelir. Genel aritmetik ortalamanın 3,86 düzeyinde olması da gösteriyor ki öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu eğitimde daimiciliğe karşı olumlu bir yaklaşım içerisindedir. Bu da öğretmenlerin varolan geleneği koruma, manevi değerlere sahip çıkma ve öğrencilere bunu aşılama eğiliminde olduklarının bir göstergesidir. Bununla birlikte bu değerler göz önüne alındığında öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun değişime açık olmadığı da söylenebilir.

2.2.İdealizme İlişkin Bulgular

İlkeler	5	4	3	2	1	Boş	Ortalama
Öğrenci bilginin bir alıcısı konumundadır.	9	12	10	5	7		3,25
Grup çalışması en etkili öğretim yöntemlerindedir.	17	12	6	4	4		3,79
Hafıza becerileri kullanmada bir anahtar olarak kullanılır.	16	18	5	3	1		4,04
Okullar zihinsel süreçlerin yer aldığı posterlerdir.	11	15	9	5	3		3,60
Konuyu merkeze alan bir öğretim en etkili öğretimdir.	5	7	7	11	13		2,86
Gerçek olan akılsal olandır.	15	13	8	2	5		3,72
Öğretmen öğrencilere iyi bir model olmalıdır.	19	16	5	2	1		4,16
Doğru taktır.	4	8	6	10	15		2,44
TOPLAM	96	101	56	42	49		3,48

Tablo -2

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, idealizme ilişkin bulguların bir önceki tablodaki bulgularla genel olarak paralellik gösterdiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde en yüksek değer “ öğretmen öğrencilere iyi bir model olmalıdır.” Şeklindeki önermeye verildiği görülmektedir. 4,16 olan bu değere göre öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu öğrencilere model olmanın eğitimdeki etkisine inanıyor görünmektedir. Bu da öğretmenlerin iyi bir model olma çabasında olmaları anlamına gelir. Yine “grup çalışması en etkili öğretim yöntemlerindedir.” Şeklindeki önermeye 17 öğretmenin tam puan vermesi öğretmenlerin grup çalışmasına önem verdiklerini gösterir. Nitekim öğrencilere sorulduğunda öğretmenlerinin genellikle grup çalışması yaptırdığını, proje ödevleri verdiğini ifade etmişlerdir. Tabloda en düşük değeri “ konuyu merkeze alan bir öğretim en etkili öğretimdir.” Şeklindeki önerme oluşturuyor. 13 öğretmenin bu önermeye en düşük değeri vermesi öğretmenlerin genel olarak öğrenci merkezli bir anlayış içerisinde olduklarını, konudan ziyade öğrencinin beklentilerini ön plana aldıklarını gösterir. Böyle bir yaklaşım eğitim açısından sevindiricidir. İkinci en düşük değeri “ doğru taktır.” Şeklindeki önermenin aldığını

görüyoruz. Bu da öğretmenlerin eğitim ortamını düzenlerken farklı alternatifleri değerlendirdiğini, tek bir doğrudan hareket etmediğini, kısacası sabit fikirli olmadıklarını gösterir. “ hafıza becerileri kullanmada bir anahtar rolü üstlenir.” ve “gerçek olan akılsal olandır.” Şeklindeki önermelere verilen yüksek değerler öğretmenlerin akla büyük değer verdiğini gösterir. Sonuç olarak 3,48’lik genel ortalama öğretmenlerin büyük oranda idealizmi benimsediğini ya da idealizme yönelik olumlu bir yaklaşım içerisinde olduğunu gösterir.

2.3.Realizme İlişkin Bulgular

İlkeler	5	4	3	2	1	Boş	Ortalama
Gösteri ve anlatım yöntemi öğretimdeki en gerekli iki yöntemdir.	25	9	2	5	2		4,16
Müfredat programı bilimsel yasalara göre hazırlanmalıdır.	16	11	3	9	4		3,60
Öğretim kurumları sistemli bir şekilde kendilerini yenilemelidir.	23	14	5	1	0		4,37
Gerçek olan nesnedir.	17	10	6	6	4		3,69
Okullar değişimin merkezinde yer alır.	19	11	8	4	1		4
Her öğrenciye öğretilebilir temel beceriler vardır.	17	16	8	2	0		4,20
Toplumun aktif bir üyesi olan her insan davranış kurallarına uymalıdır.	21	17	2	0	3		4,23
Okullar içinde buldukları toplumun bir aynasıdır.	17	15	7	4	0		4,04
TOPLAM	155	103	41	31	14		4,03

Tablo-3

Realizme ilişkin bulgular göz önüne alındığında, idealizmdeki 3,48'lik bulguya karşılık, 4, 03 oranındaki genel ortalama, öğretmenlerin daha realist bir tavır içerisinde olduğunu gösteriyor. İdealizme karşı olumsuz bir tavır olmamakla birlikte realist tavır daha ön planda yer alıyor. “öğretim kurumları sistemli bir şekilde kendilerini yenilemelidir.” Şeklindeki önermeye 23 öğretmen tam puan vermiş, hiçbir öğretmen en düşük değeri vermemiştir. Demek oluyor ki öğretmenlerimizin büyük bir çoğunluğu yenilikten yana bir tutum sergilemektedir. “ gösteri ve anlatım yöntemi öğretimdeki en gerekli iki yöntemdir.” Şeklindeki önermeye 25 öğretmen tam puan vermiştir. Bu da öğretmenlerin eğitim durumlarını daha çok bu iki yöneme göre düzenlediğini gösterir. “ okullar içinde buldukları toplumun bir aynasıdır.” Şeklindeki önermeye 4,04 oranında verilen ortalama değer öğretmenlerin okul ortamını düzenlerken toplumu, toplumsal değerleri göz önünde

bulundurduklarını gösterir. Öğretmenlerin toplumdan kopuk, teorik düzeyde bir eğitimden yana olmamaları eğitim açısından olumlu bir durumdur. Sonuç olarak öğretmenlerin realizme yönelik olumlu bir yaklaşım içerisinde oldukları, yada realist bir tavır içerisinde oldukları söylenebilir.

2.4.Deneyciliğe ilişkin bulgular

İlkeler	5	4	3	2	1	Boş	Ortalama
Okulun amacı sosyal gelişimi sağlamaktır.	8	29	1	3	2		3,88
Öğretme soru tekniğine dayanmalıdır.	3	9	8	14	9		2,60
Okul programları sosyal problemlere ışık tutucu nitelikte olmalıdır.	19	14	9	1	0		4,18
Öğretmenler öğrenmenin kolaylaştırıcılarıdır.	22	18	2	0	1		4,39
Öğretim programları hazırlanırken öğrencilerin de görüşleri alınmalıdır.	14	14	5	3	7		3,58
Ahlaki toplumsal çehre belirler.	15	13	5	6	4		3,67
Değişim sürekli vardır.	25	16	0	1	1		4,46
Doğruları en iyi öğretme yolu sorular sormaktır.	9	17	7	1	9		3,37
TOPLAM	115	130	37	29	33		3,76

Tablo-4

Yukarıdaki tablo öğretmenlerin ne kadarının deneyci olduğunu, daha doğrusu eğitim ortamını düzenlerken tecrübeyi ön plana alıp almadıklarını ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Tablodan elde edilen 3,76'lık oran öğretmenlerin yarıdan fazlasının deneyi kullandıklarını gösterir. Tablodaki en yüksek ortalama 4,46 ile “değişim sürekli vardır.” şeklindeki önermeye verilmiştir. Bu da öğretmenlerin çoğunun değişimi kabul ettiğini, durağanlıktan yana olmadığını gösterir. Tablodaki en düşük değer ise “öğretme soru tekniğine dayanmalıdır.” şeklindeki önermeye verilmiştir. 2,60 oranındaki bu değer öğretmenlerin yarısının soru sormayı yada sorularla derse giriş yapmayı pek sevmediğini yada kullanmadığını gösterir. Daha önceki tabloda anlatım yönteminin uygulanmasına ilişkin önermeye yüksek değer verilmesi, öğretmenlerin düz anlatımı soru sormaya yada öğrencileri konuşturmaya tercih ettiklerini gösteriyor. Nitekim öğrencilere sorulduğunda özellikle sözel derslerde öğretmenin konuyu anlatmakla yetindiği, konuya yönelik çok fazla soru sormadığı

ve materyal kullanmadığı, daha çok kitabın bir özetini yaptığı ifade edilmiştir. Öğrenciler bu yüzden derslerin monoton geçtiğini ve o derslere girmek istemediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte “ doğruları en iyi öğretme yolu sorular sormaktır.” Şeklindeki önermeye 3,37 gibi bir değer verilmesi öğretmenlerin soru sormaya yada soru cevap şeklinde ders işlemeye karşı olmadıklarını ancak soru cevap yönteminin önceliğine inanmadıklarını gösterir. Demek oluyor ki öğretmenler derslerde soru tekniğini kullanıyor ancak bu tekniğin önceliğine pek inanmıyor, bunun yerine düz anlatımı tercih ediyor. Sonuç olarak elde edilen veriler öğretmenlerin tecrübeye önem verdiklerini, değişimi kabul ederek, değişime ayak uydurmanın gerekliliğine inandıklarını, okulu öğrencinin sosyalleşmesi ve toplumsal değerleri kazanması için bir anahtar olarak gördüklerini gösteriyor.

2.5.Varoluşçuluğa ilişkin bulgular

İlkeler	5	4	3	2	1	Boş	Ortalama
İdeal öğretmenler düşüncelerinde sabittirler.	0	3	2	7	31		1,46
Eğitim sürecinde öğrencilerin kendi kurallarını koymalarına izin verilmelidir.	11	5	4	7	16		2,72
Gerçeklik öznel düşüncelere bağlı olarak değişir.	9	7	10	7	10		2,95
Okullar birer açık büfe gibi çeşitli öğrenme seçenekleri sunmalıdır.	13	22	5	1	4		4,04
Müfredat programı değişmeyen manevi gerçeklere uygun olmalıdır.	8	15	0	6	10		2,84
Etkili ve kalıcı öğrenme rahat bir ortamda gerçekleşir.	18	15	5	2	3		4
Gerçek bilgi sezgiseldir.	5	5	7	12	14		2,41
Okulun amacı öğrencilerin kişisel gelişimini sağlamaktır.	20	17	1	4	1		4,18
TOPLAM	84	89	34	46	89		3,07

Tablo-5

Varoluşçuluğa ilişkin tablo daha önceki tablolarla karşılaştırıldığında değerlerin nispeten daha düşük olduğu görülecektir. Bu da öğretmenlerin genel olarak varoluşçu ilkeleri çok fazla benimsemedikleri yada diğer felsefi yaklaşımlara ilişkin ilkeleri varoluşçuluğa tercih ettikleri anlamına gelir. “ideal öğretmenler düşüncelerinde sabittir.” Şeklindeki bir önermeye hiçbir öğretmenin tam puan vermemesi, ve 31 öğretmenin en düşük puanı vermesi öğretmenlerin sabit fikirli olmadıklarını, yada böyle bir tavrı ideal bir öğretmen modeliyle bağdaştırmadıklarını gösterir.” Yine “eğitim sürecinde öğrencilerin kendi kurallarını kendilerinin koymalarına izin verilmelidir.” Şeklindeki önermeye öğretmenlerin neredeyse yarıya yarı karşıt cevap verdikleri görülmüştür. Bu oranın çok yüksek olmaması öğretmenlerin otoriteyi elden bırakmaya, yada ipleri öğrencilerin eline vermeye pek niyetlerinin olmadığını gösteriyor. Tablodaki en yüksek değer “ okulun amacı öğrencilerin kişisel gelişimini sağlamaktır.” Önermesine verilmiştir. Bu konuda öğretmenler büyük oranda

hemfikirdirler. “ okullar birer açık büfe gibi çeşitli öğrenme seçenekleri sunmalıdır.” Ve “ etkili ve kalıcı öğrenme rahat bir ortamda gerçekleşir.” Şeklindeki önermelere verilen yüksek değerler öğretmenlerin katı bir disiplin ortamından ve tekdüze bir eğitimden yana olmadıklarını gösterir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir toplumun gelişmişlik düzeyi ile eğitim anlayışı arasında her zaman doğru bir orantı vardır. Toplum ne kadar gelişmişse verilen eğitim de o kadar kalitelidir. Ters durumda da verilen eğitimin kalitesine bağlı olarak toplum da gelişecektir. Bu yüzden hazırlanan eğitim programlarının toplumun ihtiyaçlarına cevap verici düzeyde olması ve çağın gereklerine uygun olarak hazırlanması önemlidir.

Eğitim programları hazırlanırken birçok disiplinden yararlanılması söz konusudur. Çünkü hayatın bir parçası olan eğitim, insan hayatında etkili olan bütün disiplinlerle ister istemez ilişki içerisinde olacaktır. Siyaset, ekonomi, hukuk, sosyoloji, psikoloji vb. birçok alan eğitim programları oluşturulurken programa yön vermektedirler. Eğitim programlarının hazırlanmasında önemli bir yer işgal eden disiplinlerden biri de felsefedir.

Eğitim programları hazırlanırken felsefeden özellikle genel hedeflerin belirlenmesi aşamasında yararlanır. Hedefler belirlenirken takip edilen felsefi yaklaşım, eğitim programının diğer boyutları olan içerik, eğitim durumları ve değerlendirme aşamalarında da yön verici nitelik taşımaktadır. Örneğin hedefler belirlenirken idealizm esas alınmışsa içerik oluştururken de idealizme uygun olarak matematik, mantık, felsefe gibi teorik dersler ağırlıklı olacaktır. Yine eğitim durumları da buna göre düzenlenecektir. Öğretmen eğitim ortamında deney ve tecrübeden ziyade akıl yürütmeye ve tartışmaya dayalı faaliyetlere ağırlık verecektir. Yine eğitim programlarının son aşaması olan değerlendirme aşamasında da takip edilen yaklaşım esas alınacaktır. Eğer idealist bir yaklaşım esas alınmışsa değerlendirme yine akıl yürütmeye, soyut düşünme becerisini geliştirmeye yönelik sorulardan oluşacaktır. Varoluşçu bir yaklaşımda ise öğrencinin kendi özgün doğasını ortaya koymasına imkan verecek nitelikte sorular sorulacaktır.

Yaptığımız araştırma felsefenin eğitim açısından önemini ve felsefi yaklaşımların eğitim faaliyetlerini yönlendirmedeki etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Betimsel bir nitelik taşıyan araştırmada özellikle öğretmenlerin felsefi tercihlerinin ne yönde olduğu ve bu felsefi tercihlerin eğitim ortamını ve eğitimin en önemli ögesi olan öğrencileri nasıl etkilediğini ortaya koymaya yöneliktir.

Bu anlamda elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Öğretmenlerin %25'i birden fazla felsefi yaklaşımı benimsemektedir.
- Öğretmenlerin % 23'ü ise felsefi tercihlerinde katı tutum benimseme yani tek bir yaklaşımı esas alma eğilimindedir.
- % 21'lik bir kısım ise felsefi tercihlerinde ayırt edici olmayan öğretmenlerden oluşmaktadır.
- Öğretmenlerin % 19'u felsefi tercihlerinde kararsız veya aykırı bir tutum sergilemektedir.
- En düşük yüzdeler değeri ise % 12 ile seçmeci felsefeyi benimseyen yada kendi felsefesini oluşturma eğiliminde olan öğretmenler oluşturmaktadır.

Araştırmada esas alınan beş felsefi yaklaşım olan daimicilik, idealizm, realizm, deneycilik ve varoluşçuluğa ilişkin elde edilen sonuçlar ise şöyledir:

- Genel olarak öğretmenler felsefi eğilimlerinde öncelikli olarak realist tavrı benimsemektedirler.
- Realist tavrı benimsemekle öğretmenler diğer felsefi yaklaşımlara karşı da olumlu bir tavır içerisinde bulunuyorlar.
- Öğretmenlerin en az benimsediği yaklaşım varoluşçu yaklaşımdır.
- Öğretmenler genel olarak benimsedikleri felsefi yaklaşımı bilinçli olarak benimsemiyorlar.
- Öğretmenler kendilerine ait bir felsefe geliştirme yada seçmeci bir felsefe anlayışı benimseme noktasında yetersizler.
- Felsefi tercihlerinde ılımlı bir yaklaşım benimseyen öğretmenlerin öğrenciler üzerinde daha olumlu izlenimler oluşturduğu saptanmıştır.

Elde edilen sonuçlar dikkate alındığında, eğer öğretmenler felsefi yaklaşımlarında kararlı bir tavır benimserlerse eğitimin daha kaliteli olacağı düşünülmektedir. Bu anlamda üniversitelerin eğitim fakültelerinde bütün branşlardaki öğretmenlere felsefe eğitiminin verilmesinin gerekliliğine inanılmaktadır. Bununla birlikte görevde olan öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim seminerleriyle eğitim sisteminin dayandığı felsefeler ve bunların ilkeleri hakkında bilgi verilmesi de eğitim ortamlarının düzenlenmesinde bu felsefelerin dikkate alınması ve daha kaliteli bir eğitim sunulması hususunda yararlı olacaktır. Felsefenin gerekliliğinin öğretmen ve öğrencilere benimsetilmesinin daha açık fikirli, düşünme yeteneği gelişmiş insanların yetiştirilmesi için gerekli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- ERGÜN**, Mustafa, Eğitim Felsefesi, Ocak Yayınları, Ankara, 1996
- SÖNMEZ**, Veysel, Eğitim Felsefesi, Anı Yayıncılık, Ankara,2005
- KORSHUNOVA**, Lydia, Felsefe Nedir?, Morpa Yayıncılık, İstanbul, 2003
- DEMİREL**, Özcan, Eğitimde Program Geliştirme, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2004
- KEKLİK**, Nihat, Felsefenin İlkeleri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1987
- WEBER**, Alfred, Felsefe Tarihi, Sosyal Yayınlar, İstanbul,1998
- CEVİZCİ**, Ahmet, Felsefe Sözlüğü, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999
- ÖZDAMAR**, Kazım, Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Kitabevi 2003
- KARASAR**, Niyazi, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2003
- BENJAMİN**, S. Bloom, İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1998
- BEYDOĞAN**, Hacı Ömer, Öğrenme Öğretme Sürecinde Öğretim Stratejilerinin İşlevleri, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 6, 2002, s.23-35
- DEMİREL**, Özcan, Öğretme Sanatı, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2003
- DEMİREL**, Özcan, Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Pegem Yayıncılık, Ankara,2003
- ÖĞRETMEN YETERLİLİKLERİ**, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, Sayı 58, Aralık 2004, s.48-50

ARSLAN, Ahmet, Felsefeye Giriş, Vadi Yayınları, Ankara, 1999

ÖZLEM, Doğan, Felsefe ve Doğa Bilimleri, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1996

ARSLANTÜRK, Zeki, Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2004

BERKELEY, George, İnsan Bilgisinin İlkeleri Üzerine, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1996

MARKS, Karl, **ENGELS**, Friedrich, Felsefe Üzerine, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2004

SÖNMEZ, Selami, Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme’nin Kısa Tarihçesi ve Yeniden Yapılanma, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 7, 2003, s.280

EKLER

EK-1:

FELSEFİ TERCİHLERİ ÖLÇME ANKETİ

Değerli öğretmenler bu anket ortaöğretim kurumlarında görev yapan branş öğretmenlerinin daimicilik, idealizm, realizm, deneycilik ve varoluşçuluk felsefi yaklaşımlarını benimseme derecelerini ölçmek için kullanılacaktır. Ölçekte 40 önerme bulunmaktadır. Bu önermelerden her birini okuduktan sonra yandaki puanlardan size uygunluk derecesine göre 1'den 5'e kadar herhangi bir puanı işaretleyiniz. Size verilen anket örneği üzerine adınızı yazmanıza gerek yoktur. İsteğe bağlı olarak branşınızı yazabilirsiniz. Lütfen işaretsiz ifade bırakmayınız.

Katkılarınız için teşekkürler...

Semra BİLGİN

Kafkas Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri A.B.D

Yüksek Lisans Öğrencisi

1. İdeal öğretmenler düşüncelerinde sabittir.(1)(2)(3)(4)(5)
2. Okulun amacı sosyal gelişimi sağlamaktır. .(1)(2)(3)(4)(5)
3. Öğretme soru tekniğine dayanmalıdır. .(1)(2)(3)(4)(5)
4. Gösteri ve anlatım yöntemi öğretimdeki en gerekli iki yöntemdir. .(1)(2)(3)(4)(5)
5. Eğitim sürecinde öğrencilerin kendi kurallarını kendilerinin koymalarına izin verilmelidir. .(1)(2)(3)(4)(5)
6. Gerçeklik; ruha ve akla dayanır. .(1)(2)(3)(4)(5)
7. Müfredat programı bilimsel yasalara göre hazırlanmalıdır. .(1)(2)(3)(4)(5)
8. Öğretmen sınıfta güçlü bir otorite olduğunu göstermelidir. .(1)(2)(3)(4)(5)
9. Öğrenci bilginin bir alıcısı konumundadır. .(1)(2)(3)(4)(5)
10. İdeal öğretmenler bilgiyi yorumlayarak aktarırlar. .(1)(2)(3)(4)(5)
11. Grup çalışması en etkili öğretim yöntemlerindedir. .(1)(2)(3)(4)(5)
12. Öğretim kurumları sistemli bir şekilde kendilerini yenilemelidir. .(1)(2)(3)(4)(5)
13. Okullar ahlaki değerleri öğretmekle yükümlüdür. .(1)(2)(3)(4)(5)
14. Okul programları sosyal problemlere ışık tutucu nitelikte hazırlanmalıdır. .(1)(2)(3)(4)(5)

15. Eğitim kurumları manevi ve sosyal değerleri korumak ve kuvvetlendirmek için vardır.
. (1)(2)(3)(4)(5)
16. Gerçeklik öznel düşüncelere bağlı olarak değişir. . (1)(2)(3)(4)(5)
17. Öğretmenler, öğrenmenin kolaylaştırıcılarıdır. . (1)(2)(3)(4)(5)
18. Okullar birer açık büfe gibi çeşitli öğrenme seçenekleri sunmalıdır. . (1)(2)(3)(4)(5)
19. Hafıza, becerileri kullanmada bir anahtar rolü üstlenir. . (1)(2)(3)(4)(5)
20. Gerçek olan nesneldir. . (1)(2)(3)(4)(5)
21. Okullar zihinsel süreçlerin yer aldığı posterlerdir. . (1)(2)(3)(4)(5)
22. Okullar değişimin merkezinde yer alır. . (1)(2)(3)(4)(5)
23. Her öğrenciye öğretilbilir temel beceriler vardır. . (1)(2)(3)(4)(5)
24. Konuyu merkeze alan bir öğretim, en etkili öğretimdir. . (1)(2)(3)(4)(5)
25. Öğretim programları hazırlanırken öğrencilerin de görüşleri alınmalıdır.
. (1)(2)(3)(4)(5)
26. Toplumun aktif bir üyesi olan her insan davranış kurallarına uymalıdır. . (1)(2)(3)(4)(5)
27. Gerçek olan akılsal olandır. . (1)(2)(3)(4)(5)
28. Okullar içinde buldukları toplumun bir aynasıdır. . (1)(2)(3)(4)(5)
29. Öğretmen, öğrencilere iyi bir model olmalıdır. . (1)(2)(3)(4)(5)
30. Müfredat programı, değişmeyen manevi gerçeklere uygun olmalıdır. . (1)(2)(3)(4)(5)
31. Aşırı bir disipline dayanan katı bir ortamda etkili bir öğrenme gerçekleşemez.
. (1)(2)(3)(4)(5)
32. Etkili ve kalıcı öğrenme rahat bir ortamda gerçekleşir. . (1)(2)(3)(4)(5)
33. Doğru tektir. . (1)(2)(3)(4)(5)
34. Kesin gerçekliği olan bir bilgi öğrenciler için önemli bir kazanımdır. . (1)(2)(3)(4)(5)
35. Ahlakı toplumsal çevre belirler. . (1)(2)(3)(4)(5)
36. Gerçek bilgi sezgiye dayanır. . (1)(2)(3)(4)(5)
37. Herkesin öğrenebileceği temel bilgiler vardır. . (1)(2)(3)(4)(5)
38. Okulun amacı öğrencilerin kişisel gelişimini sağlamaktır. . (1)(2)(3)(4)(5)
39. Değişim sürekli vardır. . (1)(2)(3)(4)(5)
40. Doğruları en iyi öğretme yolu sorular sormaktır. . (1)(2)(3)(4)(5)

ÖZGEÇMİŞ

- 1981 Kars'ın Akyaka ilçesine bağlı Boyuntaş Köyü'nde doğdu.
- 1992 Boyuntaş İlkokulunu bitirdi.
- 1995 Boyuntaş Orta Okulu'nu bitirdi.
- 1999 Kars Anadolu Ticaret Meslek Lisesini bitirdi.
- 2004 Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Felsefe Grubu Öğretmenliği'ni bitirdi.
- 2004 Hanak Lisesi'nde Felsefe Grubu Öğretmeni olarak göreve başladı.
- 2004 Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başladı.